

НАГЛАСИ И УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА СРЕД ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА В БЪЛГАРИЯ ДЕКЕМВРИ, 2023 г.

СОЦИАЛНИ, ПОЛИТИЧЕСКИ И МАРКЕТИНГОВИ ПРОУЧВАНИЯ

София 1404, кв. „Манастирски ливади“, ул. „Костенски водопад“, бл. 21, вх. А, ап. 4, тел.02/ 963 43 90
е-mail: sova-5@intech.bg, www.sovaharris.com

Съдържание:

I. Правен статут и проблеми в затворите	4
1. Правен статут	4
2. Проблеми в затворите	17
II. Употреба на цигари	25
III. Употреба на алкохол	36
IV. Употреба на наркотици и медикаменти	47
V. Достъп до услуги в затворите и извън тях, във връзка с употребата на наркотици. Нагласи по отношение на уебата на наркотични вещества.....	76
VI. Характеристики на изследваната съвкупност.....	106
VII. Основни изводи и препоръки.....	110
VII.1. Основни изводи	110
VII.2. Основни препоръки	120

В периода 25 октомври 2023 – 15 декември 2023 година беше проведено национално представително проучване сред лишените от свобода (обвиняеми, подсъдени, осъдени) в затворите в България. В проучването взеха участие общо 2009 лишени от свобода лица от всички затвори на територията на страната, съгласно предварително изготвена и одобрена извадка.

Целта на проучването е да се установят навиците и нагласите на лишените от свобода, свързани с техния правен статут, проблеми и начин на живот в местата за лишаване от свобода, употреба на медикаменти, цигари и алкохол, достъп до услуги в затворите и извън тях във връзка с употреба на наркотици, нагласи по отношение на употребата на наркотични вещества.

Проучването беше проведено с въпросник на хартиен носител под формата на групова анонимна анкета. Лишените от свобода самостоятелно или със съдействието на представители на фирма „СОВА 5“ АД попълниха въпросниците.

В проучването взеха участие само лица, лишени от свобода, които доброволно и самостоятелно са взели решение да се включат в него.

I. Правен статут и проблеми в затворите

1. Правен статут

Болшинството (90%) от лишените от свобода в България са осъдени, 4% са обвиняеми, 6% – подсъдим.

Разгледани по демографски характеристики, наблюдаваме следното:

⇒ Пол (Графика 1)

90% от мъжете и 98% от жените, са осъдени.

4% от мъжете и 1% от жените, са обвиняеми.

6% от мъжете и 1% от жените, са подсъдими.

⇒ Възрастова група (Графика 2)

▪ Осъдени

88% от лишените от свобода на възраст до 24 години, са осъдени.

90% от тези на възраст от 25-34 години, са осъдени.

92% от тези във възрастова група 35-44 години, са осъдени.

91% от тези във възрастова група 45-54 години, са осъдени.

90% от тези на 55 и повече години, са осъдени.

▪ Обвиняеми

4% от лишените от свобода на възраст до 24 години; 5% от тези на възраст от 25-34 години; 4% от тези във възрастова група 35-44 години; 2% – 45-54 години и 5% от тези на 55 и повече години, са обвиняеми.

▪ Подсъдими

8% от лишените от свобода на възраст до 24 години, 5% от тези на възраст от 25-34 години, 5% от тези във възрастова група 35-44 години, 6% – 45-54 години и 5% от тези на 55 и повече години, са подсъдими.

⇒ Образование (Графика 3)

▪ Осъдени

89% от лишените от свобода с образование по-ниско от основно или без образование, 91% от тези с основно или незавършено средно образование, 91% от лишените от свобода със средно образование и 90% от тези с образование по-високо от средното, са осъдени.

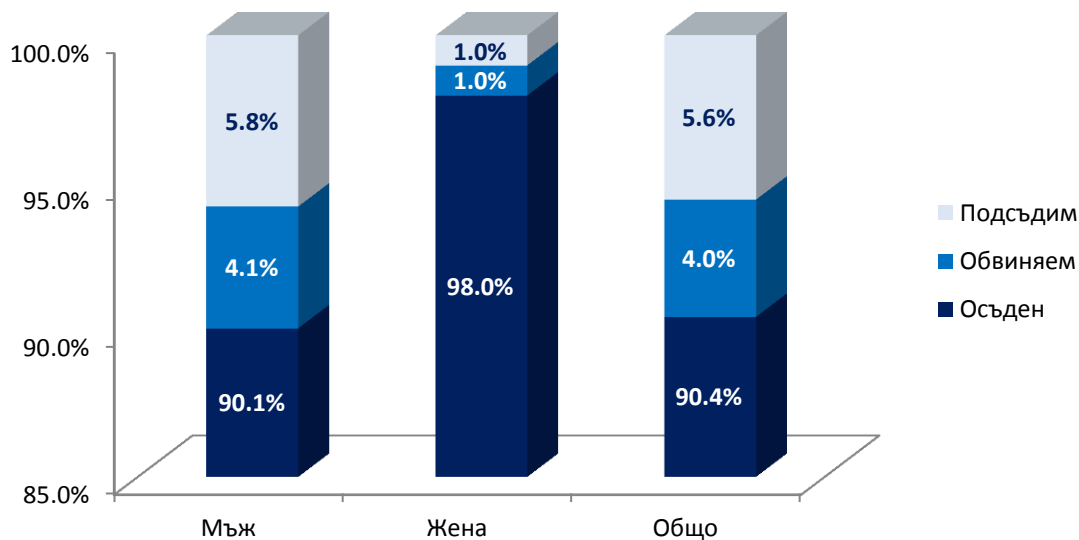
▪ Обвиняеми

4% от лишените от свобода с образование по-ниско от основно или без образование, 3% от тези с основно или незавършено средно образование, 4% от лишените от свобода със средно образование и 5% от тези с образование по-високо от средното, са обвиняеми.

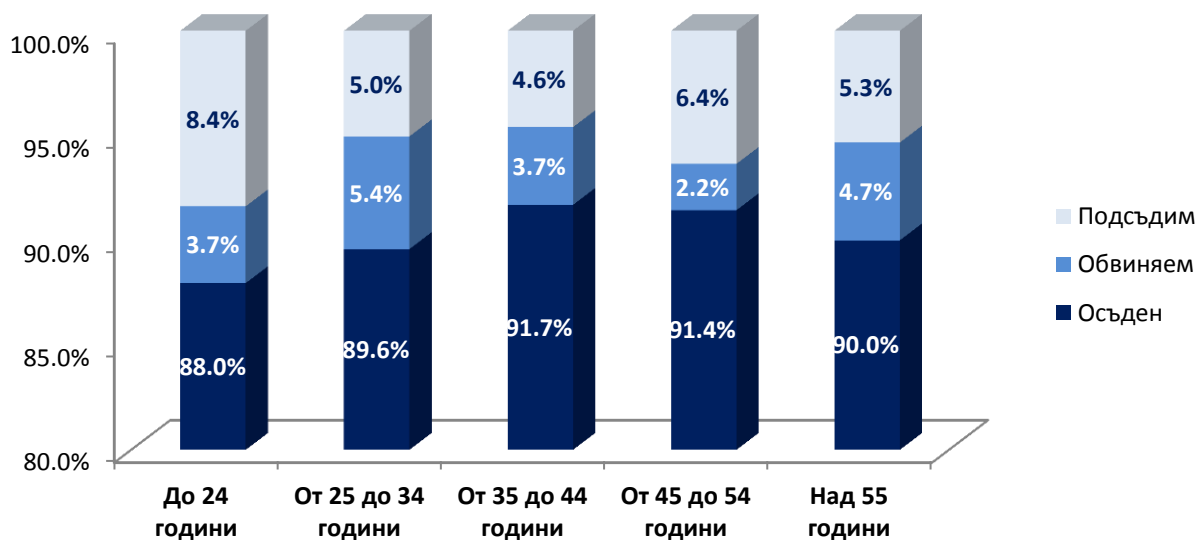
▪ Подсъдими

7% от лишените от свобода с образование по-ниско от основно или без образование, 6% от тези с основно или незавършено средно образование, 5% от лишените от свобода със средно образование и 5% от тези с образование по-високо от средното, са подсъдими.

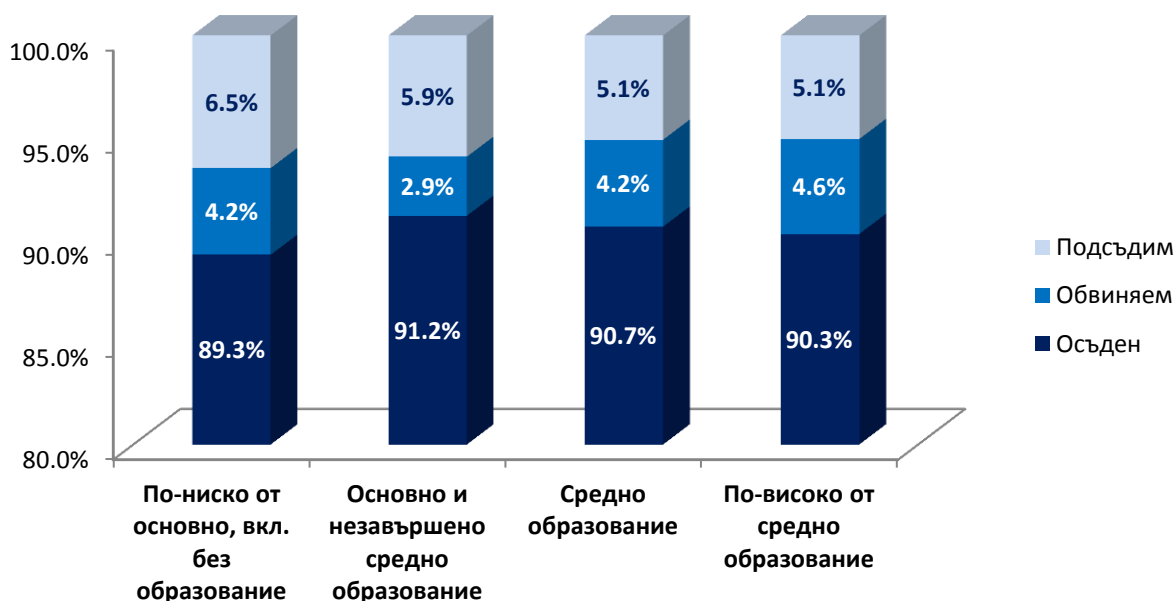
Графика 1. Какъв е Вашият правен статут/ Пол

Графика 2. Какъв е Вашият правен статут/ Възрастова група

Графика 3. Какъв е Вашият правен статут/ Образование

По отношение на престъплението, за което лицата, лишени от свобода, са в настоящото място за лишаване от свобода (към момента на попълване на анкетата), 70% са за престъпление, което не е свързано с наркотици, 30% са за престъпления, свързани с наркотиците (23% са по чл. 354а и 354в от Наказателния кодекс (НК), 7% – по чл. 242, ал. 2-3 от НК).

Разгледани по пол, възрастова група и образование, наблюдаваме следното:

⇒ **Пол**

7,1% от мъжете и 2,0% от жените, са в настоящото място за лишаване от свобода за контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК);

23,3% от мъжете и 19,4% от жените – за престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а и 354в от НК).

69,5% от мъжете и 78,6% от жените – за друго престъпление, което не е свързано с наркотици.

⇒ Възрастова група

5,8% от лишените на свобода на възраст до 24 години; 8,1% от тези на възраст 25-34 години; 7,1% от възрастова група 35-44 години; 5,5% на възраст 45-54 и 5,3% от лишените от свобода на възраст на 55 и повече години, пребивават в настоящото място за лишаване от свобода, **за контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК).**

26,2% от лишените на свобода на възраст до 24 години; 29,7% от тези на възраст 25-34 години; 25,8% от възрастова група 35-44 години; 11,3% на възраст 45-54 и 12,7% от лишените от свобода на възраст на 55 и повече години, пребивават в настоящото място за лишаване от свобода, **за престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а и 354в от НК).**

68,1% от лишените на свобода на възраст до 24 години; 62,2% от тези на възраст 25-34 години; 67,1% от възрастова група 35-44 години; 83,1% на възраст 45-54 и 82,0% от лишените от свобода на възраст на 55 и повече години, пребивават в настоящото място за лишаване от свобода, **за други престъпления, които не са свързани с наркотици.**

⇒ Образование

13,5% от лишените от свобода с образование по-ниско от основното или без образование, 5,8% от тези с основно или незавършено средно образование, 5,4% от лишените от свобода със средно образование и 3,4% от тези с образование по-високо от средното, пребивават в настоящото място за лишаване от свобода, **за контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК).**

20,7% от лишените от свобода с образование по-ниско от основното или без образование, 16,2% от тези с основно или незавършено средно образование, 27,3% от лишените от свобода със средно образование и 35,0% от тези с образование по-високо от средното, пребивават в настоящото място за лишаване от свобода, **за престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а и 354в от НК).**

65,8% от лишените от свобода с образование по-ниско от основното или без образование, 78,0% от тези с основно или незавършено средно образование, 67,3% от лишените от свобода със средно образование и 61,6% от тези с образование по-високо от средното, пребивават в настоящото място за лишаване от свобода, **за други престъпления, които не са свързани с наркотици;**

Данните по демографски характеристики са представени в таблици 1, 2 и 3.

Таблица 1.

ВЪВ ВРЪЗКА С КАКВО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ СТЕ В НАСТОЯЩОТО МЯСТО ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? (% по колоната)	Пол	
	1 Мъж	2 Жена
За контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК)	7,1%	2,0%
За престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а-354в от НК)	23,3%	19,4%
За друго престъпление	69,5%	78,6%

Таблица 2.

ВЪВ ВРЪЗКА С КАКВО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ СТЕ В НАСТОЯЩОТО МЯСТО ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? (% по колоната)	Възрастова група				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
За контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК)	5,8%	8,1%	7,1%	5,5%	5,3%
За престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а-354в от НК)	26,2%	29,7%	25,8%	11,3%	12,7%
За друго престъпление	68,1%	62,2%	67,1%	83,1%	82,0%

Таблица 3.

ВЪВ ВРЪЗКА С КАКВО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ СТЕ В НАСТОЯЩОТО МЯСТО ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? (% по колоната)	Образование			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
За контрабанда на наркотици и прекурсори (по чл. 242, ал. 2-3 от НК)	13,5%	5,8%	5,4%	3,4%
За престъпления, свързани с наркотици (по чл. 354а-354в от НК)	20,7%	16,2%	27,3%	35,0%
За друго престъпление	65,8%	78,0%	67,3%	61,6%

Приблизително 19% от лишените от свобода в България, пребивават по-малко от 6 месеца в настоящото място за лишаване от свобода за провинението, което в момента излежават (към датата на попълване на анкетата); 26% – пребивават от 6 месеца до 1 година; 1/3 – от 1 година и 1 ден до 5 години; 22% са повече от 5 години в настоящото място за лишаване от свобода за провинението, което в момента излежават.

По отношение на демографските характеристики се забелязват следните различия:

⇒ Пол

Близо 2/3 (65,3%) от жените, участвали в изследването са прекарвали повече от 1 година в места за лишаване от свобода, докато при мъжете този дял е 55,0%. Данните са представени в Таблица 4.

⇒ Възрастова група

Най-висок е дялът на лишените от свобода във възрастова група до 24 години, които излежават присъда от 6 месеца до 1 година (40,3%), тези на възраст от 35 до 44 години – 35,0%, както и на тези на 55 и повече години – 34,0%, които пребивават от 1 година и 1 ден до 5 години в настоящото място за лишаване от свобода, за провинението, което излежават в момента.

34,8% от лишените от свобода на възраст от 45 до 54 години, както и 1/3 от тези, на възраст 55 и повече години, пребивават повече от 5 години в настоящото място за лишаване от свобода, за провинението, което излежават в момента.

Най-нисък е дялът на лишените от свобода на възраст до 24 години (6,8%), които са в мястото за лишаване от свобода повече от 5 години, както и на тези на възраст 45-54 години (12,7%) и на възраст 55 и повече години (12,0%), пребиваващи по-малко от 6 месеца в настоящото място за лишаване от свобода, за провинението, което излежават в момента.

Данните са представени в Таблица 5.

⇒ Образование

Най-висок е дялът на лишените от свобода с по-ниско от основно или без образование (37,2%), които пребивават от 1 година и 1 ден до 5 години в настоящото място за лишаване от свобода, за провинението, което излежават в момента.

Най-нисък е дялът на лишените от свобода с основно или незавършено средно образование (16,3%), пребиваващи по-малко от 6 месеца в настоящото място за лишаване от свобода, за провинението, което излежават в момента. Данните са представени в Таблица 6.

При останалите демографски характеристики не се наблюдават съществени отклонения от общото разпределение.

Таблица 4.

ОТ КОЛКО ВРЕМЕ СТЕ В ЗАТВОРА ЗА ПРОВИНЕНИЕТО, КОЕТО ИЗЛЕЖАВАТЕ В МОМЕНТА? (% по колоната)	ПОЛ	
	Мъж	Жена
По-малко от 6 месеца	19,2%	13,3%
От 6 месеца до 1 година	25,7%	21,4%
От 1 година и един ден до 5 години	32,9%	41,8%
Повече от 5 години	22,1%	23,5%

Таблица 5.

ОТ КОЛКО ВРЕМЕ СТЕ В ЗАТВОРА ЗА ПРОВИНЕНИЕТО, КОЕТО ИЗЛЕЖАВАТЕ В МОМЕНТА? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
По-малко от 6 месеца	22,0%	22,9%	19,4%	12,7%	12,0%
От 6 месеца до 1 година	40,3%	26,6%	23,3%	21,8%	20,7%
От 1 година и един ден до 5 години	30,9%	33,9%	35,0%	30,7%	34,0%
Повече от 5 години	6,8%	16,6%	22,3%	34,8%	33,3%

Таблица 6.

ОТ КОЛКО ВРЕМЕ СТЕ В ЗАТВОРА ЗА ПРОВИНЕНИЕТО, КОЕТО ИЗЛЕЖАВАТЕ В МОМЕНТА? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
По-малко от 6 месеца	18,7%	16,3%	19,8%	24,5%
От 6 месеца до 1 година	23,7%	25,8%	26,9%	24,9%
От 1 година и един ден до 5 години	37,2%	35,4%	30,6%	29,1%
Повече от 5 години	20,4%	22,4%	22,7%	21,5%

Повече от половината (53,3%) от лишените от свобода са били веднъж или повече от веднъж в местата за лишаване от свобода преди настоящото си провинение (19,2% са били веднъж; 23,8% – от два до 5 пъти; 10,3% – повече от 5 пъти). 47% от лишените от свобода не са били в затвор преди настоящото си провинение.

По отношение на основните демографски характеристики, наблюдаваме следното:

⇒ **Пол**

Най-висок е дялът на жените (54%), които не са били в затвор преди настоящото си провинение. От тях 45% излежават присъда от 1 година и 1 ден до 5 години, а 28% излежават присъда повече от 5 години, за провинението, за което пребивават в затвора в настоящия момент.

77% от жените, които за първи път са в затвора, излежават присъда за престъпление, което не е свързано с наркотици.

Най-нисък е дялът на жените (7%), които са били повече от 5 пъти в затвор преди настоящото си провинение.

⇒ Възрастова група

Най-висок е делът на лишените от свобода до 24 години (65,4%), които нито веднъж преди настоящото си провинение не са били в затвор. 38% от тях излежават присъда от 6 месеца до 1 година, а 69% са в затвора за провинение, което не е свързано с наркотици.

Най-нисък е делът на лишените от свобода до 24 години, които са били в затвор от 2 до 5 пъти (13,6%) или повече от 5 години (2%), преди настоящото си провинение.

⇒ Образование

Най-висок е делът на лишените от свобода с образование по-високо от средното (65,4%), които до настоящото си провинение не са били в затвора. От тях 28% излежават присъда от 1 година и един ден до 5 години за настоящото си провинение, а 68% са в затвора за друго провинение, което не е свързано с наркотици.

Най-нисък е делът на лишените от свобода с образование по-високо от средното (3,4%), които до настоящото си провинение са били в затвор повече от 5 пъти.

Данните по пол, възрастова група и образование са представени в таблици 7, 8 и 9.

Таблица 7.

КОЛКО ПЪТИ СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ВИ ПРЕБИВАВАНЕ? (% по колоната)	ПОЛ	
	Мъж	Жена
Нито веднъж	46,3%	54,1%
Веднъж	19,5%	14,3%
От 2 до 5 пъти	23,8%	24,5%
Повече от 5 пъти	10,5%	7,1%

Таблица 8.

КОЛКО ПЪТИ СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ВИ ПРЕБИВАВАНЕ? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
Нито веднъж	65,4%	48,2%	40,9%	44,2%	46,7%
Веднъж	18,8%	23,2%	16,9%	17,7%	18,7%
От 2 до 5 пъти	13,6%	21,7%	27,0%	27,1%	22,7%
Повече от 5 пъти	2,1%	6,9%	15,1%	11,0%	12,0%

Таблица 9.

КОЛКО ПЪТИ СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ВИ ПРЕБИВАВАНЕ? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
Нито веднъж	33,9%	42,0%	52,3%	65,4%
Веднъж	20,7%	21,2%	18,7%	13,9%
От 2 до 5 пъти	29,4%	25,3%	21,4%	17,3%
Повече от 5 пъти	16,0%	11,5%	7,6%	3,4%

Средната продължителност на пребиваване в местата за лишаване от свобода на лишените от свобода е 6 години и 7 месеца.

В таблици 10, 11 и 12 представяме общата средна продължителност на пребиваване в затвор, включваща излежаване и на предишни провинения, по пол, възрастова група и образование.

Таблица 10.

Пол	Средна продължителност на пребиваване в затвор (общо време, включващо и излежаване на предишни провинения)	
	години	месеци
Мъже	6	8
Жени	5	9

Таблица 11.

Възрастова група	Средна продължителност на пребиваване в затвор (общо време, включващо и излежаване на предишни провинения)	
	години	месеци
До 24 години	3	7
От 25 до 34 години	4	9
От 35 до 44 години	6	10
От 45 до 54 години	9	6
На 55 и повече години	9	8

Таблица 12.

Образование	Средна продължителност на пребиваване в затвор (общо време, включващо и излежаване на предишни провинения)	
	години	месеци
По-ниско от основно, вкл. без образование	6	6
Основно и незавършено средно образование	6	9
Средно образование	6	10
По-високо от средно образование	6	6

2. Проблеми в затворите

Лишените от свобода посочват различни проблеми, които имат зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода (Графика 4). Тук ще се спрем на първите 3 проблема с най-високи дялове.

Зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или много често, не получават адекватно лечение (34,0%).

34% от мъжете, 22% от жените; 38% от лишените от свобода по възраст от 25-34 години, 36% от тези на възраст до 24 години; 35% от лишените от свобода на възраст от 35-44 години, 28% от възрастова група 45-54 години и 31% от затворниците на възраст на 55 и повече години; 43% от лишените от свобода с по-високо от средното образование, 36% от тези със средно образование, 32% от лишените от свобода с по-ниско от основното образование или без образование и 31% от тези с основно или незавършено средно образование, споделят мнението, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или много често имат проблем с това, че не получават адекватно лечение.

Зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или много често, са негативно оценявани от администрацията (28,1%).

29% от мъжете, 17% от жените; 32% от лишените от свобода по възраст от 25-34 години, 29% от лишените от свобода на възраст от 35-44 години, 28% от тези на възраст до 24 години, 25% от възрастова група 45-54 години и 18% от затворниците на възраст на 55 и повече години; 31% от лишените от свобода с по-високо от средното образование, 29% от тези със средно образование, 27% от лишените от свобода с по-ниско от основното образование или без

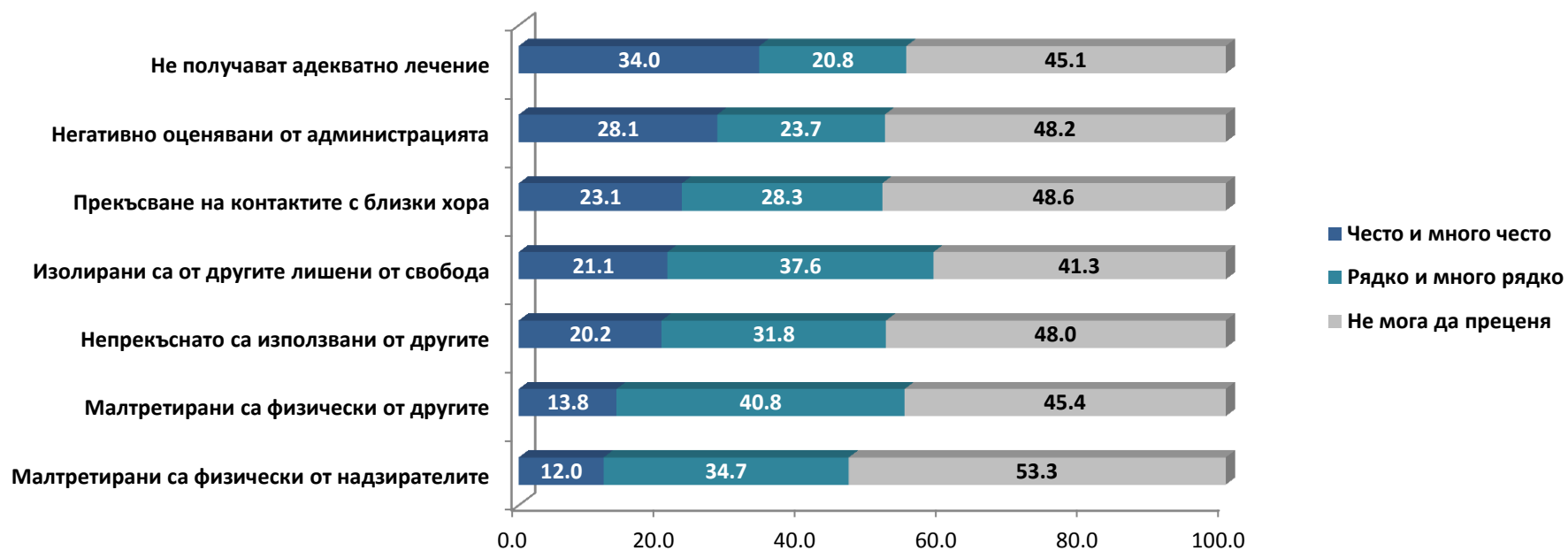
образование и 27% от тези с основно или незавършено средно образование, споделят мнението, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или много често са негативно оценявани от администрацията.

Зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или много често, имат проблем с това, че е прекъсван контакт с близките им (23,1%).

24% от мъжете, 12% от жените; 26% от лишените от свобода на възраст от 25-34 години, 25% от лишените от свобода на възраст от 35-44 години, 22% от тези на възраст до 24 години, 20% от възрастова група 45-54 години и 18% от затворниците на възраст на 55 и повече години; 24% от лишените от свобода с по-високо от средното образование, 24% от тези със средно образование, 23% от тези с основно или незавършено средно образование, 22% от лишените от свобода с по-ниско от основното образование или без образование, споделят мнението, че на зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или много често са прекъсвани контактите с близките им.

Прави впечатление високият дял на лишените от свобода, които не могат да преценят кои са проблемите, които имат зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода.

Графика 4. СПОРЕД ВАС ДОКОЛКО ЗАВИСИМИТЕ ОТ НАРКОТИЦИ В МЕСТАТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, ИМАТ СЛЕДНИТЕ ПРОБЛЕМИ? (%)

35,3% от лишените от свобода смятат, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, в най-голяма степен се нуждаят от лекарски грижи и лечение в затвора. 25,6% смятат, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода в най-голяма степен се нуждаят от лекарски грижи и лечение извън затвора. С равни дялове – 19% са мненията на лишените от свобода, че зависимите от наркотици, които са в затвор, се нуждаят от индивидуална и групова терапия. 18,2% смятат, че се нуждаят от строга изолация, за да спрат употребата на наркотици, 3,8% – от допълнителни санкции, а 1/5 от лишените от свобода, не могат да преценят от какво се нуждаят зависимите от наркотици в затвора.

Интересно е да се отбележи, че от лишените от свобода, които смятат, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, се нуждаят от лекарски грижи в затвора, по-висок е дялът на неупотребявалите наркотици (62%), докато дялът на употребявалите е 38%. Подобно нещо се наблюдава и при отговор „От лекарски грижи и лечение извън затвора“, тук дялът на неупотребявалите, които мислят така е 58%, а на употребявалите наркотици – 42%, както и при отговор „От строга изолация, за да спрат“. Такъв отговор са дали 65% от неупотребявалите и 35% от употребявалите наркотици.

Мненията на лишените от свобода могат да се обобщят така:

Употребявалите наркотици смятат, че в местата за лишаване от свобода най-много се нуждаят от: лекарски грижи и лечение в затвора (34%) и извън затвора (27%), и от индивидуална терапия (24%).

Неупотребявалите наркотици мислят, че употребявалите наркотици в местата за лишаване от свобода, най-много се нуждаят от: лекарски грижи и лечение в затвора (36%) и извън затвора (26%), и от строга изолация, за да спрат да използват наркотици (19%).

Данните са представени в Таблица 13.

Таблица 13.

СПОРЕД ВАС ОТ КАКВО СЕ НУЖДАЯТ ЗАВИСИМИТЕ ОТ НАРКОТИЦИ В МЕСТАТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? (до 2 отговора)		Употреба на наркотици поне веднъж в живота		Общо
		Употребявали	Неупотребявали	
От лекарски грижи и лечение в затвора	брой	269	441	710
	% по ред	37,9%	62,1%	35,3%
	% по колона	34,1%	36,1%	
	общо	13,4%	22,0%	
От лекарски грижи и лечение извън затвора	брой	216	299	515
	% по ред	41,9%	58,1%	25,6%
	% по колона	27,4%	24,5%	
	общо	10,8%	14,9%	
От групова терапия	брой	180	199	379
	% по ред	47,5%	52,5%	18,9%
	% по колона	22,8%	16,3%	
	общо	9,0%	9,9%	
От индивидуална терапия	брой	185	193	378
	% по ред	48,9%	51,1%	18,8%
	% по колона	23,5%	15,8%	
	общо	9,2%	9,6%	
От строга изолация, за да спрат	брой	128	237	365
	% по ред	35,1%	64,9%	18,2%
	% по колона	16,2%	19,4%	
	общо	6,4%	11,8%	
От комбиниране на изолация с лечение	брой	117	169	286
	% по ред	40,9%	59,1%	14,2%
	% по колона	14,8%	13,8%	
	общо	5,8%	8,4%	
От допълнителни санкции	брой	32	44	76
	% по ред	42,1%	57,9%	3,8%
	% по колона	4,1%	3,6%	
	общо	1,6%	2,2%	
Не мога да определя	брой	124	277	401
	% по ред	30,9%	69,1%	20,0%
	% по колона	15,7%	22,7%	
	общо	6,2%	13,8%	
ОБЩО	брой	788	1 221	2 009
	общо	39,2%	60,8%	100,0%

Приблизително 60% от лишените от свобода смятат, че е възможно или малко възможно нелегалното внасяне и употребата на наркотици в затворите, като 26% декларират, че е възможно и знаят за такива случаи, 24,2% заявяват, че е възможно, но не знаят за такива случаи, 9,3% – че е малко възможно, само по изключение.

15,6% смятат, че е напълно невъзможно нелегалното внасяне и употребата на наркотици в местата за лишаване от свобода, а приблизително ¼ не могат да преценят.

Разгледани по демографски характеристики, откриваме следните различия:

27% от мъжете заявяват, че в местата за лишаване от свобода е възможно нелегалното внасяне и употреба на наркотици и знаят за такива случаи, при жените този дял е 5%.

25% от мъжете заявяват, че в местата за лишаване от свобода е възможно нелегалното внасяне и употреба на наркотици, но не знаят за такива случаи, при жените този дял е 13%.

14% от мъжете заявяват, че в местата за лишаване от свобода е напълно невъзможно нелегалното внасяне и употреба на наркотици, при жените този дял е 38%.

Най-нисък е дялът на лишените от свобода на възраст до 24 години – 19%, които твърдят, че в местата за лишаване от свобода е възможно нелегалното внасяне и употребата на наркотици и знаят за такива случаи. Най-висок е дялът на лишените от свобода на възраст на 55 и повече години.

17% от лишените от свобода на възраст на 55 и повече години заявяват, че е възможно нелегално в затворите да се внасят и употребяват наркотици, но не знаят за такива случаи, най-висок е дялът на тези на възраст до 24 години (30%), които смятат така.

При останалите демографски характеристики не се отчитат съществени отклонения от общото разпределение.

Интересно е да се отбележи, че от употребявалите наркотици 30,3% смятат, че е възможно и знаят за такива случаи, 26,1% споделят, че е възможно, но не знаят за такива случаи, а 14,2% смятат, че е напълно невъзможно това да се случи.

Данните са представени в Таблица 14.

Таблица 14.

СМЯТАТЕ ЛИ, ЧЕ Е ВЪЗМОЖНО НЕЛЕГАЛНОТО ВНАСЯНЕ И УПОТРЕБА НА НАРКОТИЦИ В МЕСТАТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? (% по колоната)	Употреба на наркотици поне веднъж в живота		Общо
	Употребявали	Неупотребявали	
Възможно е и знам за такива случаи	30,3%	23,2%	26,0%
Възможно е, но не знам за такива случаи	26,1%	22,9%	24,2%
Малко възможно е (само по изключение)	10,7%	8,4%	9,3%
Напълно невъзможно е	14,2%	16,5%	15,6%
Не мога да преценя	18,7%	29,0%	24,9%

По отношение на това как биха могли нелегално да се внасят и употребяват наркотици в затворите, лишените от свобода посочват следните начини (тук ще бъдат посочени първите 5 с най-високи дялове):

- Чрез търговия в местата за лишаване от свобода – 21%. 21% от мъжете и 9% от жените смятат така.
- Чрез внасяне от посетители – 21%. 21% от мъжете и 13% от жените са на това мнение.
- Чрез персонала на затвора – 17%. 18% от мъжете и 9% мислят така.
- Самите лишени от свобода ги внасят – 14%. 14% от мъжете и 9% от жените декларират това.
- Чрез различни възмездни услуги – 12%.
- 30% от лишените от свобода не могат да преценят.

При останалите демографски характеристики не се наблюдават съществени отклонения от общото разпределение.

По отношение на мненията на употребявалите и неупотребявалите наркотични вещества, откриваме следните разлики:

24% от употребявалите и 18% от неупотребявалите заявяват, че може нелегално да се внасят и употребяват наркотици в затворите чрез внасянето им от посетители.

21% от употребявалите и 15% от неупотребявалите заявяват, че може нелегално да се внасят и употребяват наркотици в затворите чрез персонала на затвора.

19% от употребявалите и 10% от неупотребявалите заявяват, че самите лишени от свобода внасят наркотичните вещества в местата за лишаване от свобода.

9% от употребявалите и 15% от неупотребявалите заявяват, че не е възможно нелегално да се внасят и употребяват наркотици в затворите.

II. Употреба на цигари

Данните от проучването сочат, че 78,4% от лишените от свобода в България са пушили поне веднъж ви живота си цигари.

Преди настоящото лишаване от свобода, лишените от свобода споделят следното:

- 43% са пушили през последните 30 дни;
- 71% са пушили през последните 12 месеца;
- 8% са пушили преди повече от 12 месеца.

22% от лишените от свобода никога не са пушили цигари.

По отношение на демографските характеристики, се откриват следните различия:

44% от мъжете и 39% от жените са пушили през последните 30 дни преди последното им лишаване от свобода.

57% от затворниците на възраст до 24 години, 49% от тези на възраст 25-34 години; 44% от възрастова група 35-44 години; 36% от лишените от свобода на възраст 45-54 години и 21% от тези на 55 и повече години са пушили цигари през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода.

С най-висок дял са лишените от свобода на възраст 25-34 години (75%), които твърдят, че преди настоящото лишаване от свобода са пушили през последните 12 месеца. С най-нисък дял (57%) са тези на възраст 55 и повече години, които твърдят същото.

29% от затворниците на възраст 55 и повече години твърдят, никога не са пушили.

49% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са

пушили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода. С най-нисък дял са тези с по-ниско от основното или без образование – 37%.

75% от затворниците с основно или незавършено средно образование заявяват, че преди настоящото лишаване от свобода са пушили през последните 12 месеца, с най-нисък дял са тези с по-ниско от основно или без образование – 62%.

При останалите демографски характеристики не се наблюдават съществени отклонения от общото разпределение.

Интересни са декларациите на употребявалите и неупотребявалите наркотични вещества, по отношение на това кога за последен път са пушили преди настоящото лишаване от свобода.

71% от употребяващите наркотици и 25% от неупотребяващите са заявили, че са пушили цигари през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода; 83% от употребявалите и 63% от неупотребявалите са пушили цигари през последните 12 месеца; 7% от употребявалите и 31% от неупотребявалите твърдят, че никога не са пушили цигари.

Данните са посочени в Таблица 15.

Таблица 15.

ПУШИЛИ ЛИ СТЕ ЦИГАРИ ИЗВЪН ЗАТВОРА, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? КОГА ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ Е СТАНАЛО ТОВА? (% по колоната)	Употреба на наркотици поне веднъж в живота		Общо
	Употребявали	Неупотребявали	
Никога не съм употребявал(а)	7,2%	30,8%	21,6%
Преди повече от 12 месеца	9,8%	6,6%	7,8%
През последните 12 месеца, но не през последните 30 дни	11,2%	37,7%	27,3%
През последните 30 дни	71,8%	25,0%	43,4%

Болшинството, 75% от пушилите цигари, които са в местата за лишаване от свобода от не повече от 1 година и са пушили цигари през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, са пушили цигари 20 и повече дни преди настоящото влизане в затвора; 1% са пушили между 10 и 19 дни; 1% – между 7 и 9 дни; 1% – между 4 и 6 дни; 22% – между 1 и 3 дни в последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

По отношение демографските характеристики, сред пушилите цигари през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода и пребиваващи в затвора от не повече от 1 година, се наблюдават следните отклонения от общото разпределение:

74% от мъжете и 93% от жените са пушили цигари в 20 и повече дни.

23% от мъжете и 7% от жените са пушили цигари в 1 до 3 дни.

Всички лишени от свобода на възраст 55 или повече години, 80% от затворниците на възраст 35-44 години и 79% от тези на възраст 45-54 години са пушили в 20 и повече дни.

28% от лишените от свобода на възраст до 24 години, 26 от тези на възраст 25-34 години, 16% от затворниците на възраст 45-54 години са пушили в 1 до 3 дни.

28% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са пушили в 1 до 3 дни през последните 30 дни преди последното им лишаване от свобода.

При останалите демографски характеристики не се наблюдават съществени различия от общото разпределение.

В таблици 16, 17 и 18 са представени разпределенията по пол, възрастова група и образование на лишените от свобода, които са не повече от 1 година в затвора и са пушили през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода.

Таблица 16.

АКО СТЕ ОТ НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА В ЗАТВОРА И СТЕ ПУШИЛИ ЦИГАРИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ИЗВЪН ЗАТВОР, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
1-3 дни	22,6%	6,7%	22,1%
4-6 дни	1,1%	0,0%	1,0%
7-9 дни	0,9%	0,0%	0,8%
10-19 дни	1,1%	0,0%	1,0%
20 и повече дни	74,4%	93,3%	75,0%

Таблица 17.

АКО СТЕ ОТ НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА В ЗАТВОРА И СТЕ ПУШИЛИ ЦИГАРИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ИЗВЪН ЗАТВОР, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
1-3 дни	28,4%	25,9%	17,8%	16,1%	0,0%
4-6 дни	0,0%	1,8%	0,6%	1,8%	0,0%
7-9 дни	0,0%	0,0%	1,3%	1,8%	0,0%
10-19 дни	1,4%	1,2%	0,6%	1,8%	0,0%
20 и повече дни	70,3%	71,2%	79,6%	78,6%	100,0%

Таблица 18.

АКО СТЕ ОТ НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА В ЗАТВОРА И СТЕ ПУШИЛИ ЦИГАРИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ИЗВЪН ЗАТВОР, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
1-3 дни	19,4%	24,8%	19,1%	28,0%
4-6 дни	0,0%	1,5%	1,5%	0,0%
7-9 дни	2,8%	1,5%	0,0%	0,0%
10-19 дни	1,4%	0,8%	1,0%	1,3%
20 и повече дни	76,4%	71,4%	78,4%	70,7%

Повече от половината, 53% от лишените от свобода, които са пушили цигари, в периода, в който са в затвор (настоящия или друг), са го правили през последните 30 дни в този затвор. 89% са пушили през последната година. 3% са пушили преди повече от 12 месеца, 4% са пушили някога в друг затвор и 4% не са пушили цигари в настоящия затвор.

По отношение на демографските характеристики на лишените от свобода, които са пушили цигари, в периода, в който са в затвор (този или друг), се наблюдават следните отклонения в декларациите относно периодите, в които са пушили цигари:

53% от мъжете и 59% от жените, са пушили през последните 30 дни в настоящия затвор.

68% от лишените от свобода на възраст до 24 години, 31% от тези на възраст 55 и повече години и 47% от тези във възрастова група 45-54 години, са пушили през последните 30 дни в настоящия затвор.

94% от затворниците на възраст 45-54 години, 92% от тези 55 и повече години, 89% на възраст 35-44 години, 87% от затворниците на възраст до 24 години и 87% от тези на възраст 25-34 години, са пушили през последната година.

57% от лишените от свобода с по-високо от средно образование, са пушили през последните 30 дни в настоящия затвор.

91% от лишените от свобода със средно образование, са пушили през последните 12 месеца.

79% от употребявалите наркотици и 98% от неупотребявалите са пушили през последната година в настоящия затвор.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени различия. Данните по демографски характеристики са представени в таблици 19, 20 и 21.

Таблица 19.

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ) ПУШИЛИ ЛИ СТЕ ЦИГАРИ? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
Употреба някога в предишен затвор	4,0%	2,7%	3,9%
Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	2,7%	1,3%	2,7%
Употреба през последната година, не през последните 30 дни	36,5%	34,7%	36,4%
Употреба през последните 30 дни в този затвор	52,5%	58,7%	52,8%
Никога не съм употребявал в този затвор	4,3%	2,7%	4,2%

Таблица 20.

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ) ПУШИЛИ ЛИ СТЕ ЦИГАРИ? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
Употреба някога в предишен затвор	4,7%	4,7%	3,8%	1,4%	4,7%
Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	2,7%	2,1%	3,2%	3,2%	0,0%
Употреба през последната година, не през последните 30 дни	18,9%	30,5%	36,1%	47,5%	60,4%
Употреба през последните 30 дни в този затвор	67,6%	56,9%	53,0%	46,8%	31,1%
Никога не съм употребявал в този затвор	6,1%	5,8%	3,8%	1,1%	3,8%

Таблица 21.

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ) ПУШИЛИ ЛИ СТЕ ЦИГАРИ? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
Употреба някога в предишен затвор	3,9%	4,1%	3,7%	3,2%
Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	2,8%	3,3%	1,8%	3,2%
Употреба през последната година, не през последните 30 дни	38,6%	39,2%	35,0%	31,6%
Употреба през последните 30 дни в този затвор	49,1%	49,4%	56,3%	56,8%
Никога не съм употребявал в този затвор	5,6%	3,9%	3,2%	5,3%

Болшинството (79%) от лишените от свобода, които са пушили цигари, са го правили в настоящия затвор в 20 и повече дни през последните 30 дни. 19% са пушили в 1 до 3 дни през последните 30 дни, 2% са пушили в 10-19 дни, 0,2% – между 7 и 9 дни, а 0,1% са пушили между 4 и 6 дни през последните 30 дни, в настоящия затвор.

По отношение на демографските характеристики на лишените от свобода, които са пушили цигари през последните 30 дни в настоящия затвор, се наблюдават следните отклонения в декларациите относно периодите, в които са пушили цигари:

79% от мъжете и 89% от жените, са пушили в 20 и повече дни през последните 30 дни.

19% от мъжете и 11% от жените, са пушили в 1 до 3 дни.

94% от затворниците на възраст 55 и повече години и 83% от тези на възраст 35-44 години, са пушили в 20 и повече дни през последните 30 дни.

23% от лишените от свобода на възраст до 24 години, са пушили в 1 до 3 дни през последните 30 дни.

81% от затворниците с основно или незавършено средно образование, са пушили в 20 и повече дни през последните 30 дни.

96% от неупотребявалите наркотици и 69% от употребявалите, са пушили в 20 и повече дни през последните 30 дни в този затвор.

30% от употребявалите наркотици и 2% от неупотребявалите, са пушили от 1-3 дни през последните 30 дни в този затвор.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени отклонения от общото разпределение.

Данните по демографски характеристики са представени в таблици 22, 23 и 24.

Таблица 22.

АКО СТЕ ПУШИЛИ ЦИГАРИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ В ТОЗИ ЗАТВОР, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
1-3 дни	19,2%	11,4%	18,8%
4-6 дни	0,1%	0,0%	0,1%
7-9 дни	0,3%	0,0%	0,2%
10-19 дни	1,6%	0,0%	1,6%
20 и повече дни	78,8%	88,6%	79,3%

Таблица 23.

АКО СТЕ ПУШИЛИ ЦИГАРИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ В ТОЗИ ЗАТВОР, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
1-3 дни	23,0%	22,8%	14,7%	18,3%	6,1%
4-6 дни	0,0%	0,0%	0,4%	0,0%	0,0%
7-9 дни	0,0%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
10-19 дни	1,0%	1,1%	1,8%	3,1%	0,0%
20 и повече дни	76,0%	75,7%	83,2%	78,6%	93,9%

Таблица 24.

АКО СТЕ ПУШИЛИ ЦИГАРИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ В ТОЗИ ЗАТВОР, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
1-3 дни	17,1%	17,5%	20,4%	20,4%
4-6 дни	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
7-9 дни	0,7%	0,4%	0,0%	0,0%
10-19 дни	2,1%	0,8%	1,3%	1,9%
20 и повече дни	79,3%	81,3%	78,3%	77,8%

Болшинството (98%) от лишените от свобода, са пушили цигари за първи път извън затвора. Средната възраст, на която лишените от свобода са пушили за първи път е 13 години и 8 месеца. Средната възраст на тези, които са пушили за първи път извън затвора е 13 години и 8 месеца, а на тези, които са пушили за първи път в затвор – 19 години и 3 месеца.

В таблица 25. е представена средната възраст, на която лишените от свобода твърдят, че са започнали да пушат за пръв път, по демографски характеристики.

Таблица 25.

Пол	Средна възраст, на която лишените от свобода са пушили цигари за първи път	
	ГОДИНИ	месеца
Мъже	13	9
Жени	13	6
Възрастова група		
До 24 години	13	4
От 25 до 34 години	13	8
От 35 до 44 години	13	9
От 45 до 54 години	13	10
На 55 и повече години	14	0
Образование		
По-ниско от основно, вкл. без образование	13	5
Основно и незавършено средно образование	13	6
Средно образование	14	1
По-високо от средно образование	14	3

29% от лишените от свобода, които са пушили през последните 30 дни

МАЛКИСИ И УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА СРЕД ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА В БЪЛГАРИЯ,
ДЕКЕМВРИ' 2023 Г.

(считано от датата на попълване на анкетата), са пушили около 1 пакет на ден. 21% са пушили около половин пакет на ден, 18% да пушили 2-3 цигари на ден, 11% са пушили от 4 до 7 цигари на ден, 12% – повече от 1 пакет на ден, по-малко от 1% са пушили до 1 цигара на ден.

По отношение на демографските характеристики, се наблюдават следните отклонения от общото разпределение:

57% от жените и 27% от мъжете са пушили по 1 пакет дневно през последните 30 дни, 12% от мъжете и 7% от жените, са пушили повече от един пакет дневно, 19% от мъжете и 5% от жените са пушили 2-3 цигари дневно.

36% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, както и 36% от тези на възраст 45-54 години, са пушили около 1 пакет цигари дневно през последните 30 дни, 9% от затворниците на възраст 55 и повече години, както и 10% от тези на възраст 45-54 години, са пушили по 2-3 цигари дневно, 15% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, са пушили повече от 1 пакет дневно.

24% от лишените от свобода, които са с по-ниско от основно образование или са без образование, както и 14% от тези с образование по-високо от средно, са пушили по 2-3 цигари дневно.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени отклонения от общото разпределение.

Данните по демографски характеристики са представени в таблици 26, 27 и 28.

Таблица 26.

АКО СТЕ ПУШИЛИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ОБИКНОВЕНО ПО КОЛКО ЦИГАРИ НА ДЕН ПУШИХТЕ? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
До 1 цигара дневно	0,5%	0,0%	0,5%
2-3 цигари дневно	19,0%	4,5%	18,3%
От 4 до 7 цигари дневно	11,0%	11,4%	11,1%
Около половин пакет цигари дневно	20,6%	20,5%	20,6%
Около един пакет дневно	27,0%	56,8%	28,6%
Повече от един пакет цигари дневно	11,9%	6,8%	11,7%
Без отговор	9,9%	0,0%	9,4%

Таблица 27.

АКО СТЕ ПУШИЛИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ОБИКНОВЕНО ПО КОЛКО ЦИГАРИ НА ДЕН ПУШИХТЕ? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
До 1 цигара дневно	1,0%	0,0%	0,4%	1,5%	0,0%
2-3 цигари дневно	18,0%	22,1%	19,0%	9,9%	9,1%
От 4 до 7 цигари дневно	11,0%	11,2%	11,5%	11,5%	9,1%
Около половин пакет цигари дневно	19,0%	23,6%	19,0%	22,1%	12,1%
Около един пакет дневно	26,0%	23,9%	28,3%	35,9%	36,4%
Повече от един пакет цигари дневно	13,0%	11,6%	11,5%	10,7%	18,2%
Без отговор	12,0%	7,6%	10,4%	8,4%	15,2%

Таблица 28.

АКО СТЕ ПУШИЛИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ОБИКНОВЕНО ПО КОЛКО ЦИГАРИ НА ДЕН ПУШИХТЕ? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
До 1 цигара дневно	0,0%	0,4%	0,9%	0,0%
2-3 цигари дневно	23,6%	19,4%	16,4%	13,9%
От 4 до 7 цигари дневно	9,3%	10,7%	11,9%	10,2%
Около половин пакет цигари дневно	22,1%	20,2%	19,5%	22,2%
Около един пакет дневно	25,7%	28,2%	31,4%	26,9%
Повече от един пакет цигари дневно	10,7%	11,9%	10,4%	14,8%
Без отговор	8,6%	9,1%	9,4%	12,0%

III. Употреба на алкохол

72,4% от лишените от свобода в затворите в България споделят, че са пили алкохол извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода. ¼ от тях твърдят, че са пили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, 50,3% – през последните 12 месеца, 22% са пили преди повече от 12 месеца.

По отношение на демографските характеристики, се наблюдават следните отклонения от общото разпределение:

15% от жените и 25% от мъжете, са пили алкохол през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, 42% от жените и 27% от мъжете твърдят, че никога не са пили алкохол.

32% от затворниците на възраст до 24 години, 17% от тези на възраст 45-54 години, 16% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, са пили алкохол през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода. 53% от затворниците на възраст 25-34 години, са пили алкохол през последните 12 месеца, 33% от тези на възраст 55 и повече години твърдят, че никога не са пили алкохол.

56% от затворниците с основно и незавършено средно образование твърдят, че са пили алкохол през последните 12 месеца преди настоящото лишаване от свобода. 36% от тези с по-ниско от основно и без образование заявяват, че никога не са пили алкохол.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени отклонения от общото разпределение. Данните по демографски характеристики представяме в таблици 29, 30 и 31.

Интересно е да се отбележи, че 46% от употребявалите наркотици са пили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, при неупотребявалите този дял е 11%. 11% от употребявалите наркотици декларират, че никога не са употребявали алкохол. При неупотребявалите този процент е 38%.

Таблица 29.

ПИЛИ ЛИ СТЕ АЛКОХОЛ ИЗВЪН ЗАТВОРА, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? КОГА ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ Е СТАНАЛО ТОВА? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
Никога не съм употребявал(а)	26,8%	41,8%	27,6%
Преди повече от 12 месеца	22,3%	18,4%	22,1%
През последните 12 месеца, но не през последните 30 дни	25,7%	24,5%	25,7%
През последните 30 дни	25,1%	15,3%	24,6%

Таблица 30.

ПИЛИ ЛИ СТЕ АЛКОХОЛ ИЗВЪН ЗАТВОРА, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? КОГА ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ Е СТАНАЛО ТОВА? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
Никога не съм употребявал(а)	28,8%	23,9%	27,9%	29,0%	33,3%
Преди повече от 12 месеца	25,7%	23,7%	22,0%	18,8%	20,7%
През последните 12 месеца, но не през последните 30 дни	13,6%	22,9%	26,1%	35,1%	30,0%
През последните 30 дни	31,9%	29,6%	24,0%	17,1%	16,0%

Таблица 31.

ПИЛИ ЛИ СТЕ АЛКОХОЛ ИЗВЪН ЗАТВОРА, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА? КОГА ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ Е СТАНАЛО ТОВА? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
Никога не съм употребявал(а)	36,4%	24,5%	24,9%	24,9%
Преди повече от 12 месеца	16,7%	19,2%	26,5%	27,8%
През последните 12 месеца, но не през последните 30 дни	24,4%	32,4%	23,1%	18,6%
През последните 30 дни	22,4%	23,9%	25,5%	28,7%

44% от пилите алкохол, които са в местата за лишаване от свобода от не повече от 1 година и са употребявали алкохол извън затвора през последните 30 дни, преди настоящото лишаване от свобода, са пили алкохол между 10 и 19 дни преди настоящото влизане в затвора; 28% са пили алкохол между 7 и 9 дни преди настоящото влизане в затвора, 12% – са пили 20 и повече дни; 12% – от 1 до 3 дни, 4% са пили алкохол между 4 и 6 дни в последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

По отношение демографските характеристики, сред пилите алкохол през последните 30 дни извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода и пребиваващи в затвора от не повече от 1 година, се наблюдават следните отклонения от общото разпределение:

27% от жените и 11% от мъжете, са пили алкохол в 20 повече дни през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, нито една от жените не е посочила, че е пила алкохол в 4-6 дни и 1-3 дни в последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

25% от затворниците на възраст 55 и повече години, 16% от тези на възраст 35-44 години, както и 7% от лишените от свобода на възраст 45-54 години, са пили алкохол в повече от 20 дни през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, 37% от затворниците на възраст до 24 години, както и 25% от тези на възраст 55 и повече години, са пили алкохол в 10-19 дни; 50% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, 42% от тези на възраст 45-54 години са пили алкохол в 7-9 дни през последните 30 дни, 20% от затворниците на възраст 25-34 години, са пили алкохол в 1-3 дни през последните 30 дни, преди настоящото лишаване от свобода.

20% от лишените от свобода с по-високо от средно образование, са пили алкохол в повече от 20 дни през последните 30 дни извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода, 50% от тези на възраст до 24 години, 31% от

затворниците на възраст 55 и повече години, са пили алкохол извън затвора през последните 30 дни в 10-19 дни, преди настоящото лишаване от свобода. 22% от затворниците на възраст над 55 години са пили алкохол извън затвора в 1-3 дни през последните 30 дни, преди настоящото лишаване от свобода.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени отклонения от общото разпределение.

Данните по демографски характеристики са представени в таблици 32, 33 и 34.

Таблица 32.

АКО СТЕ ОТ НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА В ЗАТВОРА И СТЕ ПИЛИ АЛКОХОЛ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ИЗВЪН ЗАТВОР, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
1-3 дни	12,5%	0,0%	12,2%
4-6 дни	4,2%	0,0%	4,1%
7-9 дни	28,4%	28,6%	28,4%
10-19 дни	43,6%	42,9%	43,6%
20 и повече дни	11,4%	28,6%	11,8%

Таблица 33.

АКО СТЕ ОТ НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА В ЗАТВОРА И СТЕ ПИЛИ АЛКОХОЛ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ИЗВЪН ЗАТВОР, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
1-3 дни	14,6%	20,0%	4,3%	3,2%	0,0%
4-6 дни	4,9%	4,3%	4,3%	3,2%	0,0%
7-9 дни	34,1%	20,0%	29,0%	41,9%	50,0%
10-19 дни	36,6%	46,1%	46,2%	45,2%	25,0%
20 и повече дни	9,8%	9,6%	16,1%	6,5%	25,0%

Таблица 34.

АКО СТЕ ОТ НЕ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА В ЗАТВОРА И СТЕ ПИЛИ АЛКОХОЛ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ ИЗВЪН ЗАТВОР, ПРЕДИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
1-3 дни	12,5%	8,6%	10,1%	22,2%
4-6 дни	0,0%	8,6%	3,4%	2,2%
7-9 дни	27,1%	27,2%	30,3%	24,4%
10-19 дни	50,0%	45,7%	45,4%	31,1%
20 и повече дни	10,4%	9,9%	10,9%	20,0%

78% от лишените от свобода, които са пили алкохол, в периода, в който са в затвор (настоящия или друг), са го правили през последната 1 година в настоящия затвор. 12% са пили през последните 30 дни в настоящия затвор. 3% са пили алкохол преди повече от 12 месеца, 3% са пили алкохол някога в предишен затвор, 16% не са пили алкохол в настоящия затвор.

По отношение на демографските характеристики на лишените от свобода, които са пили алкохол, в периода, в който са в затвор (настоящия или друг), се наблюдават следните отклонения в декларациите относно периодите, в които са пили алкохол:

91% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, 88% от тези на възраст от 45-54 години, 71% от затворниците на възраст до 24 години, са пили алкохол в този затвор през последната година.

25% от лишените от свобода на възраст до 24 години, 8% от тези на възраст от 45-54 години, 7% от затворниците на възраст 55 и повече години, не са употребявали алкохол в настоящия затвор.

82% от лишените от свобода с основно или незавършено средно образование са пили алкохол в настоящия затвор през последната година, 20% от затворниците с по-високо от средно образование, не са употребявали алкохол в този затвор.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени отклонения от общото разпределение. Данните по демографски характеристики са представени в таблици 35, 36 и 37.

Таблица 35.

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ), УПОТРЕБЯВАЛИ ЛИ СТЕ АЛКОХОЛ? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
Употреба някога в предишен затвор	3,1%	0,0%	3,0%
Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	2,9%	3,5%	3,0%
Употреба през последната година, не през последните 30 дни	66,0%	68,4%	66,1%
Употреба през последните 30 дни в този затвор	11,9%	10,5%	11,8%
Никога не съм употребявал в този затвор	16,0%	17,5%	16,1%

Таблица 36.

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ), УПОТРЕБЯВАЛИ ЛИ СТЕ АЛКОХОЛ? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
Употреба някога в предишен затвор	2,9%	5,1%	2,3%	1,6%	1,0%
Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	1,5%	3,1%	3,5%	2,7%	1,0%
Употреба през последната година, не през последните 30 дни	55,1%	62,5%	65,6%	75,1%	80,0%
Употреба през последните 30 дни в този затвор	15,4%	9,5%	12,1%	12,8%	11,0%
Никога не съм употребявал в този затвор	25,0%	19,9%	16,5%	7,8%	7,0%

Таблица 37.

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ), УПОТРЕБЯВАЛИ ЛИ СТЕ АЛКОХОЛ? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
Употреба някога в предишен затвор	4,7%	3,2%	2,3%	2,8%
Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	3,9%	1,9%	3,4%	2,8%
Употреба през последната година, не през последните 30 дни	65,9%	70,9%	63,0%	62,9%
Употреба през последните 30 дни в този затвор	14,1%	10,6%	11,9%	11,2%
Никога не съм употребявал в този затвор	11,4%	13,4%	19,4%	20,2%

Болшинството (72%) от лишените от свобода, които пият алкохол, са пили алкохол в този затвор в 7-9 дни през последните 30 дни. 13% са пили в 10-19 дни през последните 30 дни, 8% са пили в 20 и повече дни, 4% – между 4 и 6 дни, а 3% са употребявали алкохол между 1 и 3 дни през последните 30 дни, в този затвор.

По отношение на демографските характеристики на лишените от свобода, които са пили алкохол през последните 30 дни в този затвор, се наблюдават следните отклонения в декларациите относно периодите, в които са употребявали алкохол:

33% от жените и 12% от мъжете са пили алкохол, в този затвор, в 10-19 дни през последните 30 дни; нито една от жените не е посочила, че през последните 30 дни в този затвор, е пила в 4-6 дни, 1-3 дни или в 20 и повече дни.

82% от лишените от свобода на възраст 55 или повече години, са пили алкохол в 7-9 дни през последните 30 дни в този затвор, 14% от затворниците на възраст 35-44 години, са пили алкохол в 20 и повече дни, 9% от тези на възраст 25-34 години и 9% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, са пили алкохол в 4-6 дни през последните 30 дни, в този затвор.

79% от лишените от свобода със средно образование, 61% от тези с по-ниско от основното или без образование, са пили алкохол в 7-9 дни през последните 30 дни, в този затвор, 25% от затворниците с по-високо от средното образование, са пили алкохол в 10-19 дни, 17% от тези с по-високо от основното или без образование, са пили алкохол в този затвор, в 20 и повече дни през последните 30 дни.

Интересно е да се отбележи, че $\frac{1}{4}$ от употребявалите наркотици са заявили, че са пили алкохол в 20 и повече дни през последните 30 дни в този затвор, докато при неупотребявалите, този дял е 4%. 44% от употребявалите наркотици, са пили 10-19 дни през последните 30 дни, при неупотребявалите

делът е 4%. 88% от неупотребявалите наркотици, са пили алкохол в 7-9 дни през последните 30 дни, при употребявалите този дял е 11%.

При останалите демографски характеристики не се откриват съществени отклонения от общото разпределение. Данните по демографски характеристики са представени в таблици 38, 39 и 40.

Таблица 38.

АКО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛИ АЛКОХОЛ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ В ТОЗИ ЗАТВОР, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ПОЛ		Общо
	Мъж	Жена	
1-3 дни	3,0%	0,0%	2,9%
4-6 дни	4,2%	0,0%	4,1%
7-9 дни	72,3%	66,7%	72,1%
10-19 дни	12,0%	33,3%	12,8%
20 и повече дни	8,4%	0,0%	8,1%

Таблица 39.

АКО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛИ АЛКОХОЛ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ В ТОЗИ ЗАТВОР, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ВЪЗРАСТОВА ГРУПА				
	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години
1-3 дни	4,8%	4,7%	1,7%	3,0%	0,0%
4-6 дни	4,8%	9,3%	1,7%	0,0%	9,1%
7-9 дни	76,2%	67,4%	69,5%	78,8%	81,8%
10-19 дни	4,8%	14,0%	13,6%	12,1%	9,1%
20 и повече дни	9,5%	4,7%	13,6%	6,1%	0,0%

Таблица 40.

АКО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛИ АЛКОХОЛ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ В ТОЗИ ЗАТВОР, КОЛКО ЧЕСТО Е СТАВАЛО ТОВА? (% по колоната)	ОБРАЗОВАНИЕ			
	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование
1-3 дни	5,6%	0,0%	4,8%	0,0%
4-6 дни	0,0%	8,0%	4,8%	0,0%
7-9 дни	61,1%	68,0%	79,4%	75,0%
10-19 дни	16,7%	12,0%	7,9%	25,0%
20 и повече дни	16,7%	12,0%	3,2%	0,0%

Почти всички употребявали алкохол лишени от свобода (99%), са го направили за първи път извън затвор.

Средната възраст, на която лишените от свобода са употребили алкохол за първи път е 14 години и 6 месеца.

В Таблица 41. е представена средната възраст, на която лишените от свобода са пили алкохол за първи път, по демографски характеристики.

Таблица 41.

Пол	Средна възраст, на която лишените от свобода са пили алкохол за първи път	
	ГОДИНИ	месеца
Мъже	14	6
Жени	14	8
Възрастова група		
До 24 години	14	2
От 25 до 34 години	14	7
От 35 до 44 години	14	8
От 45 до 54 години	14	4
На 55 и повече години	14	7
Образование		
По-ниско от основно, вкл. без образование	14	4
Основно и незавършено средно образование	14	3
Средно образование	14	9
По-високо от средно образование	15	0

В ден, когато пият, 35% лишените от свобода споделят, че пият около 50 грама концентрат или 1 чаша вино, или 1 бира. 12% пият около 100 грама концентрат или 2 чаши вино, или 2 бири. 9% пият около 150 грама концентрат или 3 чаши вино, или 3 бири; 9% – пият около 200 грама концентрат или 4 чаши вино, или 4 бири; 6% – пият около 300 грама концентрат или 6 чаши вино, или 6 бири; 5% – пият около 250 грама концентрат или 5 чаши вино, или 5 бири, а 12% пият повече от 300 грама концентрат или 6 чаши вино, или 6 бири.

По отношение на демографските характеристики, се откриват следните отклонения от общото разпределение:

4% от жените и 9% от мъжете в ден, в който пият алкохол, обикновено пият по около 200 грама концентрат или 4 чаши вино, или 4 бири.

18% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият по около 100 грама концентрат или 2 чаши вино, или 2 бири.

4% от лишените от свобода на възраст до 24 години, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият по около 200 грама концентрат или 4 чаши вино, или 4 бири.

18% от затворниците на възраст до 24 години, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият повече от 300 грама концентрат или 6 чаши вино, или 6 бири.

39% от лишените от свобода с по-ниско от основно или без образование, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият по около 50 грама концентрат или 1 чаша вино, или 1 бира.

7% от лишените от свобода с по-ниско от основното или без образование, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият по около 100 грама концентрат или 2 чаши вино, или 2 бири.

44% от лишените от свобода, които не са употребявали наркотици, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият по около 50 грама концентрат или 1 чаша вино, или 1 бира, при употребявалите, този дял е 25%.

18% от затворниците, които са употребявали наркотици, в ден, в който пият алкохол, обикновено пият повече от 300 грама концентрат или 6 чаши вино, или 6 бири, при неупотребявалите този дял е 9%.

IV. Употреба на наркотици и медикаменти

39,2% от лишените от свобода в България са употребявали наркотици извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода.

По-надолу в анализа ще бъдат цитирани данни и дялове, които се отнасят за лишените от свобода, които са употребявали поне веднъж в живота си наркотични вещества и/или медикаменти без лекарско предписание освен, ако за нуждите на анализа не е необходимо да се цитират и общи данни сред всички затворници, но това ще бъде изрично упоменато при цитирането на дяловете.

Лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си, по демографски профил са:

- 40% от мъжете и 28% от жените.
- 53% от затворниците на възраст до 24 години, 49% от тези на възраст 25-34 години, 41% от лишените от свобода на възраст 35-44 години, 21% от тези на възраст 45-54 години и 20% от затворниците на възраст 55 и повече години.
- 34% от лишените от свобода с по-ниско от основно или без образование, 38 от тези с основно и незавършено средно образование, 42% от затворниците със средно образование, 45% от тези с по-високо от средно образование.

Лишените от свобода в България, извън затвора и преди настоящото си лишаване от свобода са употребявали различни видове наркотици и медикаменти. Тук ще се спрем на първите 5, които събират най-висок дял. Данните за употребяваните наркотици са представени в Таблица 42, по дял употреба и честота на употреба преди настоящото лишаване от свобода.

▪ **Марихуана**

Болшинството (85%) от лишените от свобода са употребявали марихуана преди затвора, като 43% от тях са употребявали през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, а 31% – преди повече от 12 месеца.

При разглеждане по демографски характеристики на употребявалите наркотици извън затвора и преди настоящото лишаване от свобода, се установява следното:

85% от мъжете и 82% от жените употребявали наркотици декларират, че са употребявали марихуана.

85% от затворниците на възраст до 24 години, 87% от тези на възраст 25-34, 83% от възрастова група 35-44 години, 81% от възрастова група 45-54 години, 86% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години са употребявали марихуана.

80% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 87% от тези с основно или незавършено средно образование, 84% от тези със средно образование и 88% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са употребявали марихуана.

60% затворниците, които са в затвора от не повече от 1 година и са употребявали марихуана през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода, са употребявали марихуана в 7-9 дни; 13% в 1-3 дни, 12% – в 4-6 дни, 11% – в 20 и повече дни.

60% от мъжете, 67% от жените, всички на възраст 55 и повече години, 72% от възрастова група 45-54 години, 69% от възрастова група 35-44 години, 69% от затворниците на възраст до 24 години; 64% от тези със средно образование, са употребявали марихуана в 7-9 дни през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода.

▪ Амфетамини

Малко повече от половината (51%) от лишените от свобода, са употребявали амфетамини преди затвора, като 18% от тях са употребявали през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, а 26% – преди повече от 12 месеца.

При разглеждане по демографски характеристики на употребявалите наркотици извън затвора и преди настоящото лишаване от свобода, се установява следното:

51% от мъжете и 44% от жените употребявали наркотици декларират, че са употребявали амфетамини.

58% от затворниците на възраст до 24 години, 52% от тези на възраст 25-34, 52% от възрастова група 35-44 години, 39% от възрастова група 45-54 години, 29% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години са употребявали амфетамини.

45% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 55% от тези с основно или незавършено средно образование, 49% от тези със средно образование и 54% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са употребявали амфетамини.

56% затворниците, които са в затвора от не повече от 1 година и са употребявали амфетамини през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода, са употребявали амфетамини в 4-6 дни; 20% – в 7-9 дни, 11% – в 20 и повече дни, 10% – в 1-3 дни и 2% – в 10-19 дни.

Разгледани по пол, 67% от жените и 10% от мъжете, са употребявали амфетамини през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода в 20 и повече дни, 57% от мъжете и 33% от жените, са употребявали амфетамини в 4-6 дни; 20% от мъжете са употребявали амфетамини в 7-9 дни, 11% от мъжете са употребявали амфетамини в 1-3 дни.

▪ Кокаин (прах)

49% от лишените от свобода, са употребявали кокаин на прах преди затвора, като 16% от тях са употребявали през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, а 27% – преди повече от 12 месеца.

При разглеждане по демографски характеристики на употребявалите наркотици извън затвора и преди настоящото лишаване от свобода, се установява следното:

48% от мъжете и 56% от жените употребявали наркотици декларират, че са употребявали кокаин на прах.

50% от затворниците на възраст до 24 години, 50% от тези на възраст 25-34, 48% от възрастова група 35-44 години, 47% от възрастова група 45-54 години, 25% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години са употребявали кокаин на прах.

42% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 49% от тези с основно или незавършено средно образование, 49% от тези със средно образование и 57% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са употребявали кокаин на прах.

45% затворниците, които са в затвора от не повече от 1 година и са употребявали кокаин на прах през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода, са употребявали кокаин на прах в 4-6 дни; 24% – в 1-3 дни, 17% – в 20 и повече дни, 8% – в 7-9 дни и 5% – в 10-19 дни.

Разгледани по пол, 1/3 от жените и 46% от мъжете, са употребявали кокаин на прах през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода в 4-6 дни, 17% от мъжете и 33% от жените, са употребявали кокаин на прах в 20 и повече дни; 24% от мъжете и 1/3 от жените, са употребявали кокаин на прах в 1-3 дни, 8% от мъжете са употребявали кокаин на прах в 7-9 дни, а 6% от мъжете – в 10-19 дни.

▪ **Метамфетамини (пико, кристали)**

48% от лишените от свобода, са употребявали метамфетамини преди затвора, като 20% от тях са употребявали през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, а 23% – преди повече от 12 месеца.

При разглеждане по демографски характеристики на употребявалите наркотици извън затвора и преди настоящото лишаване от свобода, се установява следното:

47% от мъжете и 56% от жените употребявали наркотици декларират, че са употребявали метамфетамини.

54% от затворниците на възраст до 24 години, 52% от тези на възраст 25-34, 48% от възрастова група 35-44 години, 30% от възрастова група 45-54 години, 25% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години са употребявали метамфетамини.

45% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 53% от тези с основно или незавършено средно образование, 45% от тези със средно образование и 48% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са употребявали метамфетамини.

70% затворниците, които са в затвора от не повече от 1 година и са употребявали метамфетамини през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода, са употребявали метамфетамини в 1-3 дни; 14% – в 20 и повече дни, 8% – в 7-9 дни, 5% – в 4-6 дни и 3% – в 10-19 дни.

Разгледани по пол, 69% от мъжете и 80% от жените, са употребявали метамфетамини през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода в 1-3 дни, 14% от мъжете и 20% от жените, са употребявали метамфетамини в 20 и повече дни; 8% от мъжете са употребявали метамфетамини в 7-9 дни, 6% от мъжете са употребявали метамфетамини в 4-6 дни, а 3% от мъжете – в 10-19 дни.

▪ Хашиш

43% от лишените от свобода, са употребявали хашиш преди затвора, като 15% от тях са употребявали през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода, а 22% – преди повече от 12 месеца.

При разглеждане по демографски характеристики на употребявалите наркотици извън затвора и преди настоящото лишаване от свобода, се установява следното:

43% от мъжете и 33% от жените употребявали наркотици декларират, че са употребявали хашиш.

47% от затворниците на възраст до 24 години, 45% от тези на възраст 25-34, 43% от възрастова група 35-44 години, 34% от възрастова група 45-54 години, 25% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години са употребявали хашиш;

37% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 50% от тези с основно или незавършено средно образование, 40% от тези със средно образование и 42% от лишените от свобода с по-високо от средно образование са употребявали хашиш.

64% затворниците, които са в затвора от не повече от 1 година и са употребявали хашиш през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода, са употребявали хашиш в 4-6 дни; 16% – в 20 и повече дни, 7% – в 7-9 дни, 9% – в 1-3 дни и 4% – в 10-19 дни.

Разгледани по пол, 65% от мъжете и 50% от жените, са употребявали хашиш през последните 30 дни преди настоящото им лишаване от свобода в 4-6 дни, 15% от мъжете и 50% от жените, са употребявали хашиш в 20 и повече дни; 10% от мъжете са употребявали хашиш в 1-3 дни, 7% от мъжете са употребявали хашиш в 7-9 дни, а 4% от мъжете – в 10-19 дни.

Таблица 42. Относителен дял на видовете употребявани наркотици от употребявалите наркотици извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода

Наркотично вещество	Употребявали наркотици някога в живота извън затвора	Кога за последен път сте употребили наркотици извън затвора?		
		Преди повече от 12 месеца	През последните 12 месеца, но не през последните 30 дни	През последните 30 дни
Марихуана	84,8	31,2	10,7	42,9
Амфетамини	51,0	25,5	7,5	18,0
Кокаин (прах)	48,5	27,0	5,5	16,0
Метамфетамини (пико, кристал)	47,7	23,1	4,7	19,9
Хашиш	43,0	22,3	5,6	15,1
Екстази (MDMA)	41,2	22,3	5,2	13,7
Крек кокаин	30,6	13,7	4,9	11,9
Хероин	27,4	12,2	4,6	10,7
Халюциногенни гъби	24,0	13,1	3,8	7,1
LSD	23,0	12,9	2,9	7,1
Кетамин	19,0	9,6	3,6	5,8
Ново психоактивно вещество наподобяващо ефекта на марихуана (канабиноид)	18,1	9,1	2,5	6,5
Метадон	17,6	7,6	2,7	7,4
Бензодиазепини	15,1	6,2	2,9	6,0
Дишане на лепило, бронз, разтворители и др.	11,8	6,3	1,4	4,1
Барбитурати	11,5	5,1	2,2	4,3
Ново психоактивно вещество наподобяващо ефекта на амфетамини (катинон)	10,9	5,3	2,2	3,4
Фентанил	10,7	4,8	1,4	4,4
Анаболни стероиди	10,0	3,7	2,3	4,1
GHB/GBL	9,5	4,2	1,5	3,8
Бупренорфин	9,4	4,3	1,8	3,3

През периода, в който са били в затвор (настоящия или друг), лишените от свобода, са употребявали различни вещества. Най-често са употребявали (дяловете са цитирани сред всички лишени от свобода): цигари (78%), алкохол (72%), марихуана (33%), амфетамини (19,5%), кокаин на прах (18,8%), метамфетамини (18,5%) и др.

В глави **II. Употреба на цигари** и **III. Употреба на алкохол**, подробно са разгледани употребата на цигари, съответно алкохол, от лишените от свобода. Тук по-детайлно ще бъде обърнато внимание на тези лица, лишени от свобода, които са употребявали наркотични вещества или медикаменти без лекарско предписание поне веднъж в живота си.

Най-често през периода, в който са били в затвор (настоящия или друг), лишените от свобода, които са употребявали наркотични вещества или медикаменти поне веднъж в живота си, са употребявали следните вещества:

Цигари – 87%, като 66% от тях са пушили цигари през последните 30 дни в този затвор, а 8% са пушили през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в настоящия затвор.

69% от лишените от свобода, които са пушили цигари в последните 30 дни в този затвор, са пушили в 20 и повече дни в последните 30 дни, 29% – в 1-3 дни, 2% – в 10-19 дни. 69% от мъжете и 76% от жените, които са употребявали наркотични вещества, и са пушили през последните 30 дни в настоящия затвор, са пушили в 20 и повече дни през последните 30 дни. 29% от мъжете и 24% от жените, са пушили в 1-3 дни.

Алкохол – 59%, като 5% от тях са пили през последните 30 дни в настоящия затвор, а 44% са пили алкохоли през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в този затвор.

44% от лишените от свобода, които са пили алкохол в последните 30 дни в настоящия затвор, са пили в 10-19 дни в последните 30 дни, 1/4 – в 20 и повече

дни, 11% – в 7-9 дни, 11% – в 1-3 дни, 8% – в 4-6 дни през последните 30 дни. 41% от мъжете и всички жени, които са употребявали наркотични вещества, и са пили алкохол през последните 30 дни в настоящия затвор, са пили в 10-19 дни през последните 30 дни, 27% от мъжете са пили в 20 и повече дни през последните 30 дни, 12% – в 7-9 дни, 12% – в 1-3 дни, 9% – в 4-6 дни през последните 30 дни.

Марихуана – 22%, като 3% от тях са употребили марихуана през последните 30 дни в настоящия затвор, а 10% – през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в настоящия затвор. 62% от тях твърдят, че не са употребявали марихуана в настоящия затвор.

41% от лишените от свобода, които са употребявали марихуана в последните 30 дни в настоящия затвор, са употребявали марихуана в 4-6 дни в последните 30 дни, 26% – в 1-3 дни; 19% в 20 и повече дни. 39% от мъжете и всички жени са употребявали марихуана в 4-6 дни, в последните 30 дни, 27% от мъжете – в 1-3 дни, 19% от мъжете – в 20 и повече дни.

Метамфетамини – 12%, като 1,3% от тях са употребили метамфетамини през последните 30 дни в настоящия затвор, а 5% - през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в настоящия затвор. 35% от тях твърдят, че не са употребявали метамфетамини в настоящия затвор.

70% от лишените от свобода, които са употребявали метамфетамини в последните 30 дни в настоящия затвор, са употребявали метамфетамини в 1-3 дни в последните 30 дни, 20% – в 20 и повече дни, 10% – в 7-9 дни. 70% от мъжете са употребявали метамфетамини в 1-3 дни, в последните 30 дни, 10% от мъжете – в 7-9 дни, 20% от мъжете – в 20 и повече дни. Няма жени, които да са употребявали метамфетамини през последните 30 дни.

Амфетамини – 12%, като 1,3% от тях са употребили амфетамини през последните 30 дни в настоящия затвор, а 5% – през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в настоящия затвор, 39% от тях твърдят, че не са употребявали амфетамини в настоящия затвор.

67% от лишените от свобода, които са употребявали амфетамини в последните 30 дни в настоящия затвор, са употребявали амфетамини в 1-3 дни в последните 30 дни, 11% – в 20 и повече дни, 11% – в 7-9 дни, 11% – в 4-6 дни. 67% от мъжете са употребявали амфетамини в 1-3 дни, в последните 30 дни, 11% от мъжете – в 7-9 дни, 11% от мъжете – в 20 и повече дни, 11% - в 4-6 дни. Няма жени, които да са употребявали амфетамини през последните 30 дни.

Хашиш – 11%, като 1,6% от тях са употребили хашиш през последните 30 дни в настоящия затвор, а 4% – през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в настоящия затвор, 31% от тях твърдят, че не са употребявали хашиш в настоящия затвор.

62% от лишените от свобода, които са употребявали хашиш в последните 30 дни в настоящия затвор, са употребявали хашиш в 1-3 дни в последните 30 дни, 23% – в 20 и повече дни, 15% – в 7-9 дни. 62% от мъжете са употребявали хашиш в 1-3 дни, в последните 30 дни, 15% от мъжете – в 7-9 дни, 23% от мъжете – в 20 и повече дни. Няма жени, които да са употребявали хашиш през последните 30 дни.

Кокаин на прах – 11%, като 0,6% от тях са употребили кокаин на прах през последните 30 дни в настоящия затвор, а 6% – през последната 1 година, но не и през последните 30 дни в настоящия затвор, 37% от тях твърдят, че не са употребявали кокаин на прах в настоящия затвор.

40% от лишените от свобода, които са употребявали кокаин на прах в последните 30 дни в настоящия затвор, са употребявали кокаин на прах в 1-3 дни в последните 30 дни, 20% – в 20 и повече дни, 20% – в 7-9 дни, 20% – в 10-19 дни. 40% от мъжете са употребявали кокаин на прах в 1-3 дни, в последните 30 дни, 20% от мъжете – в 7-9 дни, 20% от мъжете – в 20 и повече дни, 20% – в 10-19 дни. Няма жени, които да са употребявали кокаин на прах през последните 30 дни.

Данните са представени в Таблица 43, като се отнасят за лишените от свобода, които са употребявали поне веднъж наркотични вещества и/или медикаменти.

Таблица 43. Сред употребявалите наркотици

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ) КОИ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ ВЕЩЕСТВА СТЕ УПОТРЕБЯВАЛИ?		Употреба някога в предишен затвор	Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	Употреба през последната година, не през последните 30 дни	Употреба през последните 30 дни в този затвор	Никога не съм употребявал в този затвор	Никога не съм употребявал/а
Цигари/тютюн	брой	54	39	66	523	64	42
	%	6,9	4,9	8,4	66,4	8,1	5,3
Алкохол	брой	44	41	347	36	233	87
	%	5,6	5,2	44,0	4,6	29,6	11,0
Марихуана	брой	34	35	77	27	485	130
	%	4,3	4,4	9,8	3,4	61,5	16,5
Хашиш	брой	15	22	33	13	246	459
	%	1,9	2,8	4,2	1,6	31,2	58,2
Кокаин (прах)	брой	17	16	45	5	294	411
	%	2,2	2,0	5,7	0,6	37,3	52,2
Крек кокаин	брой	9	13	21	9	180	556
	%	1,1	1,6	2,7	1,1	22,8	70,6
Амфетамини	брой	19	18	40	9	305	397
	%	2,4	2,3	5,1	1,1	38,7	50,4
Метамфетамини (пико, кристал)	брой	26	21	36	10	279	416
	%	3,3	2,7	4,6	1,3	35,4	52,8
Екстази (MDMA)	брой	11	14	33	4	258	468
	%	1,4	1,8	4,2	0,5	32,7	59,4
Халюциногенни гъби	брой	3	12	24	4	143	602
	%	0,4	1,5	3,0	0,5	18,1	76,4
Кетамин	брой	5	6	21	3	109	644
	%	0,6	0,8	2,7	0,4	13,8	81,7
LSD	брой	3	13	16	7	138	611
	%	0,4	1,6	2,0	0,9	17,5	77,5
Хероин	брой	11	15	22	9	157	574
	%	1,4	1,9	2,8	1,1	19,9	72,8

Таблица 43. Сред употребяваните наркотици (продължение)

ПРЕЗ ПЕРИОДА В КОЙТО СТЕ БИЛИ В ЗАТВОР (ТОЗИ ИЛИ ДРУГ) КОИ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ ВЕЩЕСТВА СТЕ УПОТРЕБЯВАЛИ?		Употреба някога в предишен затвор	Употреба преди повече от 12 месеца в този затвор	Употреба през последната година, не през последните 30 дни	Употреба през последните 30 дни в този затвор	Никога не съм употребявал в този затвор	Никога не съм употребявал/а
Метадон	брой	10	12	16	8	91	651
	%	1,3	1,5	2,0	1,0	11,5	82,6
Бупренорфин	брой	4	7	11	2	47	717
	%	0,5	0,9	1,4	0,3	6,0	91,0
Фентанил	брой	5	11	9	2	54	707
	%	0,6	1,4	1,1	0,3	6,9	89,7
Барбитурати	брой	5	9	14	1	59	700
	%	0,6	1,1	1,8	0,1	7,5	88,8
Бензодиазепини	брой	2	8	14	8	82	674
	%	0,3	1,0	1,8	1,0	10,4	85,5
ГНВ/GBL	брой	2	6	11	2	50	717
	%	0,3	0,8	1,4	0,3	6,3	91,0
Дишане на лепило, бронз, разтворители и др.	брой	6	4	9	2	71	696
	%	0,8	0,5	1,1	0,3	9,0	88,3
Ново психоактивно вещество наподобяващо ефекта на мариахуана (канабиноид)	брой	2	8	24	11	95	648
	%	0,3	1,0	3,0	1,4	12,1	82,2
Ново психоактивно вещество наподобяващо ефекта на амфетамини (катинон)	брой	2	6	15	4	57	704
	%	0,3	0,8	1,9	0,5	7,2	89,3
Анаболни стероиди	брой	0	7	14	5	50	712
	%	0,0	0,9	1,8	0,6	6,3	90,4

В болшинството от случаите, лишените от свобода, които са употребявали наркотични вещества, за пръв път са започнали такава употреба извън затвора.

Малък дял, до 3% от затворниците споделят, че за пръв път са започнали да употребяват някое от веществата в затвора. Сред тях, най-висок е дялът на затворниците (2,8%), които твърдят, че са започнали да пушат в затвора, следва ги дялът на тези, които са заявили, че за пръв път са употребили бензодиазепини (2,4%), амфетамини (2,2%), марихуана (1,9%), кокаин на прах (1,9%), синтетични канабиноиди (1,9%), анаболни стероиди (1,8%), LSD (1,6%), метамфетамини (пико, кристал) – 1,6% и други.

Различни са декларациите на лишените от свобода, които са употребявали наркотични вещества, относно възрастта, на която са започнали да употребяват тези вещества. Съгласно това, което те споделят, най-рано са започнали да пушат. Средната възраст, на която лишените от свобода са запалили първата си цигаре е 14,5 години. Следва пиенето на алкохол – това те са направили за първи път на 15,7 години. Почти на същата възраст – 15,8 години са започнали да дишат лепила, разтворители, бронз и други. На най-висока възраст, затворниците, които употребяват наркотици и/или медикаменти, са започнали да употребяват синтетични канабиноиди – 24,1 години, както и синтетични катинони – 22,2 години, GHB/GBL – 21,9 години, бензодиазепини – 21,7 години и т.н.

Данните са представени в Таблица 44 сред лишените от свобода, които са употребявали поне веднъж наркотични вещества и/или медикаменти.

Таблица 44. Сред употребяваните наркотици

Къде за първи път употребихте всяко от следните вещества/медикаменти? (%)		Никога не съм употребявал/а	За първи път съм употребявал/а извън затвор	За първи път съм употребявал/а в затвор	Години на първа употреба
Цигари/тютюн	брой	57	709	22	14,5
	процент	7,2	90,0	2,8	
Алкохол	брой	87	689	12	15,7
	процент	11,0	87,4	1,5	
Марихуана	брой	120	653	15	16,4
	процент	15,2	82,9	1,9	
Хашиш	брой	449	328	11	18,5
	процент	57,0	41,6	1,4	
Кокаин (прах)	брой	406	367	15	20,1
	процент	51,5	46,6	1,9	
Крек кокаин	брой	547	233	8	19,6
	процент	69,4	29,6	1,0	
Амфетамини	брой	386	385	17	18,6
	процент	49,0	48,9	2,2	
Метамфетамини (пико, кристал)	брой	412	363	13	20,7
	процент	52,3	46,1	1,6	
Екстази (MDMA)	брой	463	313	12	19,2
	процент	58,8	39,7	1,5	
Халюциногенни гъби	брой	599	184	5	19,4
	процент	76,0	23,4	0,6	
Кетамин	брой	638	141	9	19,6
	процент	81,0	17,9	1,1	
LSD	брой	607	168	13	21,1
	процент	77,0	21,3	1,6	
Хероин	брой	572	205	11	20,2
	процент	72,6	26,0	1,4	

Таблица 44. Сред употребявалите наркотици (продължение)

Къде за първи път употребихте всяко от следните вещества/медикаменти?		Никога не съм употребявал/а	За първи път съм употребявал/а извън затвор	За първи път съм употребявал/а в затвор	Години на първа употреба
Метадон	брой	649	131	8	25,2
	процент	82,4	16,6	1,0	
Бупренорфин	брой	714	67	7	22,6
	процент	90,6	8,5	0,9	
Фентанил	брой	704	79	5	23,4
	процент	89,3	10,0	0,6	
Барбитурати	брой	697	80	11	19,6
	процент	88,5	10,2	1,4	
Бензодиазепини	брой	669	100	19	21,7
	процент	84,9	12,7	2,4	
ГНВ/GBL	брой	713	67	8	21,9
	процент	90,5	8,5	1,0	
Дишане на лепило, бронз, разтворители и др.	брой	695	87	6	15,8
	процент	88,2	11,0	0,8	
Ново психоактивно вещество наподобяващо ефекта на маришуана (канабиноид)	брой	645	128	15	24,1
	процент	81,9	16,2	1,9	
Ново психоактивно вещество наподобяващо ефекта на амфетамини (катинон)	брой	702	77	9	22,2
	процент	89,1	9,8	1,1	
Анаболни стероиди	брой	709	65	14	19,8
	процент	90,0	8,2	1,8	

За целите на проучването отделните наркотици могат да бъдат обединени в групи, съгласно тяхното въздействие върху употребяващият ги. Групите са както следва:

- **Канабис** – включва марихуана и хашиш.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 86% от тях са употребявали вещества от групата на канабиса.

- **Стимуланти** – включва кокаин на прах и крек кокаин, амфетамини, метамфетамини и екстази.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 74% от тях са употребявали вещества от групата на стимулантите.

- **Халюциногени** – включва халюциногенни гъби, кетамин и LSD.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 35% от тях са употребявали вещества от групата на халюциногените.

- **Опиоиди** – включва хероин, метадон, бупренорфин и фентанил.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 31% от тях са употребявали вещества от групата на опиоидите.

- **Хипнотици и седативи** – включва барбитурати, бензодиазепини и GHB/GBL.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали

наркотични вещества или медикаменти, 19% от тях са употребявали вещества от групата на хипнотиците и седативите;

- **Инхаланти** – включва лепило, бронз, разтворители и др..

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 12% от тях са употребявали вещества от групата на инхалантите.

- **Синтетични канабиноиди** – включва нови психоактивни вещества, наподобяващи ефекта на марихуана.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 18% от тях са употребявали вещества от групата на синтетичните канабиноиди.

- **Синтетични катинони** – включва нови психоактивни вещества, наподобяващи ефекта на амфетамини.

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 11% от тях са употребяват вещества от групата на синтетични катинони.

- **Анаболни стероиди**

Съгласно декларациите на лишените от свобода, употребявали наркотични вещества или медикаменти, 10% от тях са употребявали анаболни стероиди.

В Таблица 45 е представена употребата/неупотребата на групи наркотични вещества сред лишените от свобода, декларирали, че са употребявали наркотици, по пол, възрастова група и образование.

Таблица 45. Употреба на групи наркотични вещества по пол, възрастова група и образование

		ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				Общо
		Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Канабис	Употребява	85,7%	81,5%	86,1%	87,6%	83,6%	83,1%	85,7%	80,3%	86,9%	85,7%	87,7%	85,4%
	Неупотребява	14,3%	18,5%	13,9%	12,4%	16,4%	16,9%	14,3%	19,7%	13,1%	14,3%	12,3%	14,6%
Стимуланти	Употребява	73,9%	74,1%	71,3%	77,0%	77,1%	66,2%	42,9%	71,5%	76,4%	73,1%	77,4%	74,4%
	Неупотребява	26,1%	25,9%	28,7%	23,0%	22,9%	33,8%	57,1%	28,5%	23,6%	26,9%	22,6%	25,6%
Халюциногени	Употребява	34,8%	33,3%	34,7%	35,7%	37,5%	18,2%	32,1%	35,8%	36,7%	31,0%	40,6%	34,9%
	Неупотребява	65,2%	66,7%	65,3%	64,3%	62,5%	81,8%	67,9%	64,2%	63,3%	69,0%	59,4%	65,1%
Опиоиди	Употребява	30,1%	55,6%	23,8%	27,1%	37,1%	32,5%	28,6%	43,1%	31,6%	25,9%	27,4%	30,9%
	Неупотребява	69,9%	44,4%	76,2%	72,9%	62,9%	67,5%	71,4%	56,9%	68,4%	74,1%	72,6%	69,1%
Хипнотици и седативи	Употребява	18,7%	18,5%	14,9%	18,2%	20,0%	13,0%	28,6%	24,1%	18,6%	15,3%	19,8%	18,5%
	Неупотребява	81,3%	81,5%	85,1%	81,8%	80,0%	87,0%	71,4%	75,9%	81,4%	84,7%	80,2%	81,5%
Инхаланти	Употребява	11,6%	18,5%	7,9%	11,3%	12,4%	10,4%	17,9%	22,6%	13,5%	7,5%	7,5%	12,0%
	Неупотребява	88,4%	81,5%	92,1%	88,7%	87,6%	89,6%	82,1%	77,4%	86,5%	92,5%	92,5%	88,0%
Синтетични канабиноици	Употребява	18,5%	7,4%	20,8%	17,9%	16,7%	14,3%	25,0%	21,9%	23,6%	12,6%	17,9%	18,3%
	Неупотребява	81,5%	92,6%	79,2%	82,1%	83,3%	85,7%	75,0%	78,1%	76,4%	87,4%	82,1%	81,7%
Синтетични катинони	Употребява	11,0%	7,4%	8,9%	10,7%	10,5%	9,1%	17,9%	20,4%	11,4%	6,8%	10,4%	11,1%
	Неупотребява	89,0%	92,6%	91,1%	89,3%	89,5%	90,9%	82,1%	79,6%	88,6%	93,2%	89,6%	88,9%
Анаболни стероиди	Употребява	10,1%	7,4%	6,9%	9,3%	10,5%	9,1%	21,4%	14,6%	8,9%	7,5%	14,2%	10,1%
	Неупотребява	89,9%	92,6%	93,1%	90,7%	89,5%	90,9%	78,6%	85,4%	91,1%	92,5%	85,8%	89,9%

Вследствие от употребата на наркотици, 44% от лишените от свобода заявяват, че не са имали здравословни, семейни, сексуални проблеми, проблеми в отношенията с другите, в работата или учението, или с полицията.

48% от затворниците твърдят, че веднъж или повече от веднъж, в следствие на употребата на наркотици, са имали проблеми с полицията; 39% са имали семейни проблеми; 33% – проблеми в отношения с другите хора; 23% са имали здравословни проблеми, 15% – сексуални проблеми.

Мъжете, лишени от свобода и употребявали наркотични вещества споделят, че са имали:

- проблеми с полицията – 47%;
- семейни проблеми – 38%;
- проблеми в отношенията с другите – 32%;
- проблеми в работата или учението – 30%;
- здравословни проблеми – 22%;
- сексуални проблеми – 15%.

Жените, лишени от свобода и употребявали наркотични вещества споделят, че са имали:

- проблеми с полицията -67%;
- семейни проблеми – 56%;
- проблеми в отношенията с другите – 44%;
- проблеми в работата или учението – 41%;
- здравословни проблеми – 41%;
- сексуални проблеми – 30%.

Данните по пол, възрастова група и образование са представени в Таблица 46.

Таблица 46.

ИМАЛ(А) ЛИ СТЕ НЯКОГА НЯКОЙ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ ПРОБЛЕМИ ПОРАДИ УПОТРЕБАТА НА НАРКОТИК?	Пол		Възрастова група					Образование				Общо	
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	над 55 години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършен о средно образование	средно образование	по-високо от средно образование		
Здравословни проблеми	брой	168	11	19	62	69	21	6	42	56	61	19	179
	row %	93,9%	6,1%	10,7%	35,0%	39,0%	11,9%	3,4%	23,6%	31,5%	34,3%	10,7%	
	col %	22,1%	40,7%	18,8%	21,3%	25,1%	27,3%	21,4%	30,7%	23,6%	20,7%	17,9%	
	общо	21,3%	1,4%	2,5%	8,0%	8,9%	2,7%	0,8%	5,4%	7,2%	7,9%	2,5%	
Проблеми в отношенията с другите	брой	245	12	38	96	92	20	6	45	90	86	32	257
	row %	95,3%	4,7%	15,1%	38,1%	36,5%	7,9%	2,4%	17,8%	35,6%	34,0%	12,6%	
	col %	32,2%	44,4%	37,6%	33,0%	33,5%	26,0%	21,4%	32,8%	38,0%	29,3%	30,2%	
	общо	31,1%	1,5%	4,9%	12,4%	11,9%	2,6%	0,8%	5,8%	11,6%	11,1%	4,1%	
Семейни проблеми	брой	289	15	43	110	107	30	7	53	96	111	40	304
	row %	95,1%	4,9%	14,5%	37,0%	36,0%	10,1%	2,4%	17,7%	32,0%	37,0%	13,3%	
	col %	38,0%	55,6%	42,6%	37,8%	38,9%	39,0%	25,0%	38,7%	40,5%	37,8%	37,7%	
	общо	36,7%	1,9%	5,6%	14,2%	13,9%	3,9%	0,9%	6,8%	12,4%	14,3%	5,2%	
Проблеми в работата / училието	брой	226	11	35	85	86	21	6	49	81	77	27	237
	row %	95,4%	4,6%	15,0%	36,5%	36,9%	9,0%	2,6%	20,9%	34,6%	32,9%	11,5%	
	col %	29,7%	40,7%	34,7%	29,2%	31,3%	27,3%	21,4%	35,8%	34,2%	26,2%	25,5%	
	общо	28,7%	1,4%	4,5%	11,0%	11,1%	2,7%	0,8%	6,3%	10,5%	9,9%	3,5%	
Проблеми с полицията	брой	358	18	57	147	126	33	8	60	109	149	53	376
	row %	95,2%	4,8%	15,4%	39,6%	34,0%	8,9%	2,2%	16,2%	29,4%	40,2%	14,3%	
	col %	47,0%	66,7%	56,4%	50,5%	45,8%	42,9%	28,6%	43,8%	46,0%	50,7%	50,0%	
	общо	45,4%	2,3%	7,4%	19,0%	16,3%	4,3%	1,0%	7,8%	14,1%	19,3%	6,8%	
Сексуални проблеми	брой	113	8	11	44	49	9	5	27	42	39	12	121
	row %	93,4%	6,6%	9,3%	37,3%	41,5%	7,6%	4,2%	22,5%	35,0%	32,5%	10,0%	
	col %	14,8%	29,6%	10,9%	15,1%	17,8%	11,7%	17,9%	19,7%	17,7%	13,3%	11,3%	
	общо	14,3%	1,0%	1,4%	5,7%	6,3%	1,2%	0,6%	3,5%	5,4%	5,0%	1,6%	
Не съм имал/а такива проблеми	брой	341	5	35	126	125	33	20	57	110	127	44	346
	row %	98,6%	1,4%	10,3%	37,2%	36,9%	9,7%	5,9%	16,9%	32,5%	37,6%	13,0%	
	col %	44,8%	18,5%	34,7%	43,3%	45,5%	42,9%	71,4%	41,6%	46,4%	43,2%	41,5%	
	общо	43,3%	0,6%	4,5%	16,3%	16,2%	4,3%	2,6%	7,4%	14,2%	16,4%	5,7%	
Общо	брой	761	27	101	291	275	77	28	137	237	294	106	788
	общо	96,6%	3,4%	13,1%	37,7%	35,6%	10,0%	3,6%	17,7%	30,6%	38,0%	13,7%	

9% от лишените от свобода, употребявали наркотици, когато са били извън затвора, са изпадали в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на опиоиди, при което се е налагало да получат професионална медицинска помощ, а приблизително 6% – във връзка с употребата на други наркотични вещества.

В затвора, при настоящото си лишаване от свобода, в състояние на свръхдоза вследствие на употребата на опиоиди, при което се е налагало да получат професионална медицинска помощ, са изпадали 3% от лишените от свобода, а 2% – вследствие употребата на други наркотични вещества.

Данните са представени в Таблица 47.

Таблица 47.

Изпадали ли сте в състояние на свръхдоза, при което се е налагало да получите професионална медицинска помощ?				
%	Извън затвора		В затвора	
	във връзка с употребата на опиоиди	във връзка с употребата на други вещества	във връзка с употребата на опиоиди	във връзка с употребата на други вещества
Да	9,0	5,5	3,0	1,9
Не	91,0	94,5	97,0	98,1

Средният период от време, в който се е случило извън затвора лишените от свобода да изпаднат в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на опиоиди, при което се е налагало да получат професионална медицинска помощ, е преди 5 години и 5 месеца, а вследствие на употребата на други наркотични вещества – преди 4 години и 4 месеца.

Средният период от време, в който се е случило в затвора, при настоящото си лишаване от свобода, лишените от свобода да изпаднат в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на опиоиди, при което се е налагало да получат професионална медицинска помощ, е преди 4 години и 5 месеца, а вследствие на употребата на други наркотични вещества – преди 2 години и 3 месеца.

Данните са представени в Таблица 48.

Таблица 48.

Кога беше последната Ви свръхдоза?				
среден период в години и месеци	Извън затвора, преди		В затвора, преди	
	години	месеци	години	месеци
във връзка с употребата на опиоиди	5,0	5,0	4,0	5,0
във връзка с употребата на други вещества	4,0	4,0	2,0	3,0

11% от лишените от свобода споделят, че извън затвора са изпадали в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на наркотични вещества, независимо дали са употребявали опиоиди или други вещества, а 4% от тях твърдят, че са изпадали в състояние на свръхдоза в затвора, при сегашното си лишаване от свобода.

По отношение на пола се наблюдава следното:

11% от мъжете и 19% от жените, лишени от свобода, употребявали наркотици извън затвора са изпадали в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на наркотични вещества, независимо дали са употребявали опиоиди или други вещества.

4% от мъжете, лишени от свобода, са изпадали в състояние на свръхдоза в затвора, при сегашното си лишаване от свобода.

Данните са представени в Таблица 49.

Таблица 49.

Издавали ли сте в състояние на свръхдоза, при което се е налагало да получите професионална медицинска помощ, независимо какви наркотични вещества сте използвали?		ПОЛ		Общо
		Мъж	Жена	
извън затвора	Да	10,5%	18,5%	10,8%
	Не	89,5%	81,5%	89,2%
в затвора	Да	3,7%	0,0%	3,6%
	Не	96,3%	100,0%	96,4%

9,1% от всички лишени от свобода заявяват, че веднъж или повече пъти са употребявали наркотици инжекционно извън затвора, преди настоящото влизане, приблизително 3% са употребявали в затвора, в периода на настоящото лишаване от свобода.

Тук ще се спрем на тези лишени от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си.

24,7% от затворниците, които употребяват наркотици, са употребявали инжекционно наркотици поне веднъж в живота си, независимо дали това се е случило извън или в затвора.

23,2% от лишените от свобода, употребявали наркотици заявяват, че веднъж или повече пъти са го правили инжекционно извън затвора, преди настоящото влизане. 12,6% декларират, че това се е случвало през последните 12 месеца преди влизането им в затвора, а 4,1% – през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

6,3% от лишените от свобода, употребявали наркотици заявяват, че веднъж или повече пъти са го правили инжекционно в периода на настоящото си лишаване от свобода. 4,7% декларират, че това се е случвало през последните 12 месеца, а 3,3% – през последните 30 дни в настоящото място за лишаване от свобода.

26% от жените и 23% от мъжете са употребявали поне веднъж инжекционно наркотици извън затвора, преди настоящото си лишаване от свобода. Същото твърдят и 15% от затворниците на възраст до 24 години, 18% от тези на възраст 25-34 години, 29%, които са на възраст 35-44 години, 27% – на възраст 45-54 години и 32% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години. По отношение на образованието, 36% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 25% от тези с основно или незавършено средно образование, 17% със средно образование и 19% от лишените от свобода с по-високо от средно образование, са употребявали наркотици инжекционно извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода.

7% от жените и 6% от мъжете са употребявали поне веднъж инжекционно наркотици в затвора, в периода на настоящото си лишаване от свобода. Същото твърдят и 4% от затворниците на възраст до 24 години, 6% от

тези, които са на възраст 25-34 години, 7% – на възраст 35-44 години, 5% – на възраст 45-54 години и 7% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години. По отношение на образованието, 12% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, 6% от тези с основно или незавършено средно образование, 4% със средно образование и 5% от лишените от свобода с по-високо от средно образование, са употребявали наркотици инжекционно в затвора, в периода на настоящото си лишаване от свобода.

Данните са представени в Таблица 50.

Таблица 50.

УПОТРЕБЯВАЛИ ЛИ СТЕ ПОНЕ ВЕДНЪЖ ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ИНЖЕКЦИОННО НАРКОТИЦИ? (%)	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО	
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	над 55 години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавършено средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние		
ИЗВЪН ЗАТВОРА	Да	23,1%	25,9%	14,9%	18,2%	28,7%	27,3%	32,1%	35,8%	25,3%	16,7%	18,9%	23,2%
	Не	76,9%	74,1%	85,1%	81,8%	71,3%	72,7%	67,9%	64,2%	74,7%	83,3%	81,1%	76,8%
В ЗАТВОРА	Да	6,3%	7,4%	4,0%	6,2%	7,3%	5,2%	7,1%	11,7%	5,9%	4,1%	4,7%	6,3%
	Не	93,7%	92,6%	96,0%	93,8%	92,7%	94,8%	92,9%	88,3%	94,1%	95,9%	95,3%	93,7%

Половината от лишените от свобода, които поне веднъж при настоящото лишаване от свобода, са употребявали инжекционно наркотици твърдят, че са споделяли с друг/други затворници игли, 44% – спринцовки, 40% – други пособия.

20,5% от лишените от свобода, които поне веднъж в живота си са употребявали инжекционно наркотик, независимо дали това се е случило извън или в затвора, споделят, че са използвали игла, спринцовка или друг прибор, която/ който е употребяван/а преди тях от приятел; 20% – са използвали игла, спринцовка или друг прибор, употребявани преди това от техен сексуален партньор; 9% – са се инжектирали след като иглата, спринцовката или друго пособие е използвано от познат; 5% – от случаен човек.

39% от затворниците твърдят, че никога не са използвали употребявани прибори.

60% от всички лишени от свобода декларират, че някога са си правили една или повече татуировки.

Приблизително 48% са си правили татуировка някога, извън затвора. 13% са си правили татуировка в този затвор, а 8% – в друг затвор.

48% от мъжете и 49% от жените са си направили татуировка/и някога извън затвора. Най нисък е дялът на затворниците на възраст на 55 и повече години, които са си правили татуировка/и някога извън затвора, а най-висок на тези на възраст до 24 години (53%).

Данните по пол, възрастова група и образование, са представени в Таблица 51.

Таблица 51.

НЯКОГА ПРАВИЛ(А) ЛИ СТЕ СИ ТАТУИРОВКА?		ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
		Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	над 55 години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавършено средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
Да, правил(а) съм си някога извън затвора	брой	913	48	101	307	326	155	55	204	297	336	109	961
	row %	95,0%	5,0%	10,7%	32,5%	34,5%	16,4%	5,8%	21,6%	31,4%	35,5%	11,5%	
	col %	47,8%	49,0%	52,9%	51,6%	48,4%	42,8%	36,7%	50,9%	47,6%	47,6%	46,0%	
	общо	45,4%	2,4%	5,1%	15,6%	16,5%	7,9%	2,8%	10,4%	15,1%	17,1%	5,5%	
Да, правил(а) съм си в този затвор	брой	249	15	34	83	104	30	8	71	100	69	15	264
	row %	94,3%	5,7%	13,1%	32,0%	40,2%	11,6%	3,1%	27,8%	39,2%	27,1%	5,9%	
	col %	13,0%	15,3%	17,8%	13,9%	15,4%	8,3%	5,3%	17,7%	16,0%	9,8%	6,3%	
	общо	12,4%	0,7%	1,7%	4,2%	5,3%	1,5%	0,4%	3,6%	5,1%	3,5%	0,8%	
Да, правил(а) съм си в друг затвор	брой	161	2	6	46	61	32	14	51	52	40	13	163
	row %	98,8%	1,2%	3,8%	28,9%	38,4%	20,1%	8,8%	32,7%	33,3%	25,6%	8,3%	
	col %	8,4%	2,0%	3,1%	7,7%	9,1%	8,8%	9,3%	12,7%	8,3%	5,7%	5,5%	
	общо	8,0%	0,1%	0,3%	2,3%	3,1%	1,6%	0,7%	2,6%	2,6%	2,0%	0,7%	
Не съм си правил(а) татуировка	брой	758	43	70	220	258	158	81	122	255	293	115	801
	row %	94,6%	5,4%	8,9%	28,0%	32,8%	20,1%	10,3%	15,5%	32,5%	37,3%	14,6%	
	col %	39,7%	43,9%	36,6%	37,0%	38,3%	43,6%	54,0%	30,4%	40,9%	41,5%	48,5%	
	общо	37,7%	2,1%	3,5%	11,2%	13,1%	8,0%	4,1%	6,2%	13,0%	14,9%	5,8%	
Общо	брой	1 911	98	191	595	674	362	150	401	624	706	237	2 009
	общо	95,1%	4,9%	9,7%	30,2%	34,2%	18,4%	7,6%	20,4%	31,7%	35,9%	12,0%	100,0%

V. Достъп до услуги в затворите и извън тях, във връзка с употреба на наркотици. Нагласи по отношение на употребата на наркотични вещества

Болшинството (88,7%) от лишените от свобода никога не са се тествали за ХИВ извън затвора. 9,8% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,0% резултатът е бил положителен, а при 0,5% резултатът е бил неизвестен.

Всички жени, лишени от свобода са заявили, че никога не са се тествали за ХИВ извън затвора, така твърдят и 88% от мъжете. 10% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1% резултатът е бил положителен, а при 0,6% резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 95% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за ХИВ извън затвора. 12% от тези във възрастова група 25-34 години са се тествали за ХИВ извън затвора и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците с по-високо от средно образование, които са се тествали за ХИВ извън затвора и резултатът е бил отрицателен (14%), а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (5%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 52.

90,3% от лишените от свобода никога не са се тествали за ХИВ в затвора, в периода на настоящото лишаване от свобода. 7,8% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,1% резултатът е бил положителен, а при 0,7% резултатът е бил неизвестен.

Всички жени, лишени от свобода са заявили, че никога не са се тествали за ХИВ, така твърдят и 90% от мъжете. 8% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1% резултатът е бил положителен, а при 0,8% резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 95% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за ХИВ в затвора (при настоящото лишаване от свобода). 9% от тези във възрастова група 25-34 години, както и 9% на възраст 45-54 години, са се тествали за ХИВ в затвора, при настоящото лишаване от свобода, и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците с по-високо от средно образование, които са се тествали за ХИВ в затвора (при настоящото лишаване от свобода) и резултатът е бил отрицателен – 8%, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (4%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 53.

92,4% от лишените от свобода никога не са се тествали за ХИВ в друг затвор. 6,3% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 0,6% резултатът е бил положителен, както и при 0,6% резултатът е бил неизвестен.

Всички жени, лишени от свобода са заявили, че никога не са се тествали за ХИВ в друг затвор, така твърдят и 92% от мъжете. 7% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 0,7% резултатът е бил положителен, а при 0,6% резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 97% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за ХИВ в друг затвор. 7% от тези във възрастова група 45-54 години, 7% от тези на възраст 35-44 години, както и 7% на възраст 25-34 години, са се тествали за ХИВ в друг затвор и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците с по-високо от средно образование (8%), както и на тези със средно образование (8%), които са се тествали за ХИВ в друг затвор и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (4%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 54.

Таблица 52.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХИВ ИЗВЪН ЗАТВОРА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавършено средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
Никога	88,1%	100,0%	89,0%	86,4%	88,6%	89,8%	94,7%	92,8%	88,3%	90,0%	87,8%	88,7%
Да,положителен резултат	1,0%	0,0%	0,5%	1,3%	1,2%	0,3%	0,7%	1,7%	1,3%	1,5%	0,6%	1,0%
Да,отрицателен резултат	10,3%	0,0%	9,9%	11,8%	9,8%	9,1%	4,0%	4,7%	9,9%	7,9%	11,0%	9,8%
Да, неизвестен резултат	0,6%	0,0%	0,5%	0,5%	0,4%	0,8%	0,7%	0,7%	0,5%	0,6%	0,6%	0,5%

Таблица 53.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХИВ В ЗАТВОРА, ПРИ НАСТОЯЩОТО ВИ ЛИШАВАНЕ ОТ СВОДА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавършен о средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
Никога	89,8%	100,0%	90,6%	88,7%	91,1%	90,3%	94,7%	93,3%	89,9%	89,1%	90,3%	90,3%
Да,положителен резултат	1,2%	0,0%	1,0%	1,0%	1,3%	0,3%	1,3%	2,0%	1,4%	0,6%	0,0%	1,1%
Да,отрицателен резултат	8,2%	0,0%	7,3%	9,2%	7,0%	8,6%	4,0%	4,2%	8,0%	9,5%	8,4%	7,8%
Да, неизвестен резултат	0,8%	0,0%	1,0%	1,0%	0,6%	0,8%	0,0%	0,5%	0,6%	0,8%	1,3%	0,7%

Таблица 54.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХИВ В ДРУГ ЗАТВОР?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Никога	92,0%	100,0%	93,7%	91,3%	92,4%	92,0%	96,7%	95,0%	91,8%	91,6%	92,0%	92,4%
Да, положителен резултат	0,7%	0,0%	0,5%	1,0%	0,4%	0,3%	0,7%	0,7%	1,1%	0,3%	0,0%	0,6%
Да, отрицателен резултат	6,6%	0,0%	5,8%	6,7%	6,7%	7,2%	2,7%	3,7%	6,3%	7,6%	7,6%	6,3%
Да, неизвестен резултат	0,6%	0,0%	0,0%	1,0%	0,4%	0,6%	0,0%	0,5%	0,8%	0,4%	0,4%	0,6%

89,8% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит В извън затвора. 8,5% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,1% резултатът е бил положителен, а при 0,6% резултатът е бил неизвестен.

90% от мъжете и нито една от жените никога не са се тествали за хепатит В извън затвора. 8% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 2% от мъжете резултатът е бил положителен, а при 0,5% от мъжете резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 95% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за хепатит В извън затвора. 10% от тези във възрастова група 25-34 години и 10% от тези на възраст 35-44 години, са се тествали за хепатит В извън затвора и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е делът на затворниците с по-високо от средно образование (11%), както и на тези със средно образование (11%), които са се тествали за хепатит В извън затвора и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (4%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 55.

91,1% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит В в затвора (при настоящото си лишаване от свобода). 6,8% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,6% резултатът е бил положителен, а при 0,5% резултатът е бил неизвестен.

91% от мъжете и нито една от жените никога не са се тествали за хепатит В в затвора, при настоящото лишаване от свобода. 7% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,7% от мъжете резултатът е бил положителен, а при 0,6% от мъжете резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 95% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за хепатит В в затвора, при настоящото си лишаване от свобода. 8% от тези във възрастова група 25-34 години, са се тествали за хепатит В и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците със средно образование (8%), които са се тествали за хепатит В в затвора (при настоящото си лишаване от свобода) и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (5%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 56.

93,2% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит В в друг затвор. 5,3% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 0,9% резултатът е бил положителен, а при 0,5% резултатът е бил неизвестен.

93% от мъжете и нито една от жените никога не са се тествали за хепатит В в друг затвор. 6% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 0,9% от мъжете резултатът е бил положителен, а при 0,6% от мъжете, резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 98% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за хепатит В в друг затвор. 6% от тези във възрастова група 25-34 години, 6% от тези на възраст 35-44 години, както и 6% на възраст до 24 години, са се тествали за хепатит В в друг затвор и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците с по-високо от средно образование (6%), както и на тези със средно образование (6%), които са се тествали за хепатит В в друг затвор и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (3%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 57.

Таблица 55.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХЕПАТИТ В ИЗВЪН ЗАТВОРА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Никога	89,3%	100,0%	90,1%	88,9%	88,3%	91,2%	95,3%	94,0%	89,7%	88,4%	87,8%	89,8%
Да, положителен резултат	1,2%	0,0%	1,6%	0,7%	1,2%	1,4%	2,0%	1,0%	1,6%	0,6%	1,3%	1,1%
Да, отрицателен резултат	8,9%	0,0%	7,9%	9,9%	9,9%	6,4%	2,7%	4,2%	8,0%	10,6%	10,5%	8,5%
Да, неизвестен резултат	0,6%	0,0%	0,5%	0,5%	0,6%	1,1%	0,0%	0,7%	0,6%	0,4%	0,4%	0,6%

Таблица 56.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХЕПАТИТ В В ЗАТВОРА, ПРИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Никога	90,6%	100,0%	90,6%	89,7%	90,9%	92,5%	94,7%	92,5%	90,2%	90,8%	92,4%	91,1%
Да, положителен резултат	1,7%	0,0%	1,6%	1,2%	1,9%	1,4%	1,3%	2,0%	2,4%	0,8%	0,0%	1,6%
Да, отрицателен резултат	7,1%	0,0%	7,3%	8,4%	6,4%	5,8%	4,0%	4,7%	7,1%	7,6%	7,2%	6,8%
Да, неизвестен резултат	0,6%	0,0%	0,5%	0,7%	0,7%	0,3%	0,0%	0,7%	0,3%	0,7%	0,4%	0,5%

Таблица 57.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХЕПАТИТ В В ДРУГ ЗАТВОР?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Никога	92,9%	100,0%	92,1%	92,1%	93,3%	93,6%	98,0%	95,5%	92,5%	92,9%	93,2%	93,2%
Да, положителен резултат	0,9%	0,0%	2,1%	0,8%	0,6%	1,4%	0,0%	0,5%	1,4%	0,8%	0,0%	0,9%
Да, отрицателен резултат	5,6%	0,0%	5,8%	6,4%	5,5%	4,4%	2,0%	3,2%	5,4%	5,9%	6,3%	5,3%
Да, неизвестен резултат	0,6%	0,0%	0,0%	0,7%	0,6%	0,6%	0,0%	0,7%	0,6%	0,3%	0,4%	0,5%

89,5% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит С извън затвора. 7,8% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 2,1% резултатът е бил положителен, а при 0,6% резултатът е бил неизвестен.

89% от мъжете и нито една от жените никога не са се тествали за хепатит С извън затвора. 8% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 2% от мъжете резултатът е бил положителен, а при 0,6% от мъжете, резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 96% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за хепатит С извън затвора. 10% от тези във възрастова група 25-34, са се тествали за хепатит С извън затвора и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците с по-високо от средно образование (11%), които са се тествали за хепатит С извън затвора и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (4%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 58.

91,0% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит С в затвора, при настоящото лишаване от свобода. 6,3% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,9% резултатът е бил положителен, а при 0,7% резултатът е бил неизвестен.

91% от мъжете и нито една от жените никога не са се тествали за хепатит С в затвора, при настоящото лишаване от свобода. 7% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 2% от мъжете резултатът е бил положителен, а при 0,7% от мъжете, резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 95% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за хепатит С в затвора при настоящото лишаване от свобода. 8% от тези във възрастова група 25-34 години и 8% от тези на възраст до 24 години, са се тествали за хепатит С в затвора, при настоящото ли лишаване от свобода и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е дялът на затворниците със средно образование (8%), които са се тествали за хепатит С в затвора в периода на настоящото си лишаване от свобода и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (5%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 59.

92,7% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит С в друг затвор. 5,4% са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,4% резултатът е бил положителен, а при 0,5% резултатът е бил неизвестен.

92% от мъжете и нито една от жените никога не са се тествали за хепатит С в друг затвор. 6% от мъжете са се тествали и резултатът е бил отрицателен, при 1,5% от мъжете резултатът е бил положителен, а при 0,6% от мъжете, резултатът е бил неизвестен.

По отношение на възрастта, 97% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години не са се тествали никога за хепатит С в друг затвор. 7% от тези във възрастова група 25-34 години, са се тествали за хепатит С в друг затвор и резултатът е бил отрицателен.

Най-висок е делът на затворниците с по-високо от средно образование (6%), както и на тези със средно образование (6%), които са се тествали за хепатит С в друг затвор и резултатът е бил отрицателен, а най-нисък на тези с по-ниско от основно или без образование (4%).

Разпределението по пол, възрастова група и образование е представено в Таблица 60.

Таблица 58.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХЕПАТИТ С ИЗВЪН ЗАТВОРА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавърше- но средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
Никога	89,0%	100,0%	89,5%	87,7%	88,3%	92,0%	96,0%	92,0%	90,1%	88,4%	88,2%	89,5%
Да,положителен резултат	2,2%	0,0%	1,0%	1,7%	3,7%	1,1%	0,7%	3,2%	2,6%	1,6%	0,4%	2,1%
Да,отрицателен резултат	8,2%	0,0%	8,4%	9,7%	7,3%	6,6%	3,3%	3,5%	6,7%	9,8%	11,0%	7,8%
Да, неизвестен резултат	0,7%	0,0%	1,0%	0,8%	0,7%	0,3%	0,0%	1,2%	0,6%	0,3%	0,4%	0,6%

Таблица 59.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХЕПАТИТ С В ЗАТВОРА ПРИ НАСТОЯЩОТО ВИ ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавърше- но средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
Никога	90,6%	100,0%	90,1%	89,2%	90,9%	93,1%	94,7%	92,0%	91,2%	90,1%	92,4%	91,0%
Да,положителен резултат	2,0%	0,0%	1,0%	1,5%	3,0%	1,1%	2,0%	3,0%	1,9%	1,7%	0,4%	1,9%
Да,отрицателен резултат	6,6%	0,0%	7,9%	8,4%	5,2%	5,5%	3,3%	4,5%	6,1%	7,5%	6,8%	6,3%
Да, неизвестен резултат	0,7%	0,0%	1,0%	0,8%	0,9%	0,3%	0,0%	0,5%	0,8%	0,7%	0,4%	0,7%

Таблица 60.

ТЕСТУВАЛИ ЛИ СТЕ СЕ НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ ЗА ХЕПАТИТ С В ДРУГ ЗАТВОР?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Никога	92,3%	100,0%	91,1%	91,4%	92,9%	93,4%	97,3%	94,3%	92,8%	91,9%	93,2%	92,7%
Да, положителен резултат	1,5%	0,0%	2,6%	0,8%	2,2%	0,6%	0,7%	1,2%	1,8%	1,4%	0,4%	1,4%
Да, отрицателен резултат	5,7%	0,0%	5,8%	7,1%	4,3%	5,8%	2,0%	3,5%	5,1%	6,4%	5,9%	5,4%
Да, неизвестен резултат	0,6%	0,0%	0,5%	0,7%	0,6%	0,3%	0,0%	1,0%	0,3%	0,3%	0,4%	0,5%

Приблизително 11% от лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си, са били или към момента са в програма за опиоидно субституиращо лечение (метадон или субститол) в затвора, по време на настоящото или предишно лишаване от свобода.

7% от лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си, са били или към момента са в програма за друго лечение (извън опиоидно субституиращо лечение) в затвора, по време на настоящото или предишно лишаване от свобода.

Болшинството (83%) от лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си заявяват, че не са се лекували по повод на употребата на наркотици. 5% са били в метадонова програма, 5% са се лекували в специализирана клиника за лечение на наркомании, 4% са се лекували при частно-практикуващ лекар-психиатър, 3% – в терапевтична общност (комуна), 3% – при семеен/общопрактикуващ лекар, 2% са се лекували в клиника към затвор или друго място за лишаване от свобода, 2% – в друга терапевтична програма, 1% – в дневен център.

Висок е делът на лишените от свобода (77%), които не са посещавали през последните 12 месеца лекар или лечебен център извън затвора, по повод на техни психически или емоционални проблеми. 10% са направили тава веднъж, 5% – два пъти, 2% – три пъти, 6% – повече от три пъти.

83% от мъжете и 75% от жените, лишени от свобода твърдят, че не са посещавали през последните 12 месеца лекар или лечебен център извън затвора, по повод на техни психически или емоционални проблеми. 8% от мъжете и 11% от жените са посетили веднъж през последните 12 месеца лекар или лечебен център извън затвора, по повод на техни психически или

емоционални проблеми, 4% от мъжете и 7% от жените са направили това 2 пъти.

Най-висок е дялът на лишени от свобода на възраст 25-34 години (11%), на тези на възраст 45-54 години (11%), както и на затворниците със средно образование (11%), които през последните 12 месеца са посетили веднъж лекар или лечебен център извън затвора, по повод на техни психически или емоционални проблеми, а най-нисък – на тези на възраст 55 и повече години (6%) и на тези с по-ниско от основно или без образование (8%).

Данните по пол, възрастова група и образование са представени в Таблица 61.

Болшинството от лишени от свобода (79,8%), които не са посещавали през последните 12 месеца лекар или лечебен център в затвора (при настоящото лишаване от свобода), по повод на техни психически или емоционални проблеми. 9% са направили това веднъж, 5% – два пъти, 2% – три пъти, 4% – повече от три пъти.

80% от мъжете и 83% от жените, лишени от свобода твърдят, че не са посещавали през последните 12 месеца лекар или лечебен център в затвора (при настоящото лишаване от свобода), по повод на техни психически или емоционални проблеми. 10% от мъжете и 7% от жените са посетили веднъж през последните 12 месеца лекар или лечебен център в сегашния затвор, по повод на техни психически или емоционални проблеми, 5% от мъжете и 5% от жените са направили това 2 пъти.

Най-висок е дялът на лишените от свобода, на възраст 55 и повече години (13%), както и на затворниците с по-ниско от основно или без образование (11%), които през последните 12 месеца са посетили веднъж лекар или лечебен център в затвора (при настоящото лишаване от свобода), по повод на техни психически или емоционални проблеми, а най-нисък – на тези на възраст 35-44 години (8%) и на тези със средно образование (9%).

Данните по пол, възрастова група и образование са представени в Таблица 62.

Таблица 61.

КОЛКО ЧЕСТО ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА СТЕ ПОСЕТИЛИ ЛЕКАР ИЛИ ЛЕЧЕБЕН ЦЕНТЪР ИЗВЪН ЗАТВОРА, ПО ПОВОД ПСИХИЧЕСКИ ИЛИ ЕМОЦИОНАЛНИ ПРОБЛЕМИ?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Нито веднъж	77,4%	70,4%	82,7%	74,5%	78,8%	76,2%	76,0%	78,6%	75,6%	77,5%	78,5%	77,1%
Веднъж	9,4%	17,3%	7,9%	11,3%	8,6%	11,3%	6,0%	7,7%	9,5%	10,5%	10,1%	9,8%
Два пъти	5,3%	5,1%	4,2%	6,6%	4,7%	5,0%	6,0%	5,0%	7,4%	4,0%	4,2%	5,3%
Три пъти	1,8%	2,0%	0,0%	1,3%	2,7%	1,4%	2,7%	2,2%	1,8%	1,7%	2,1%	1,8%
Повече от три пъти	6,1%	5,1%	5,2%	6,4%	5,2%	6,1%	9,3%	6,5%	5,8%	6,4%	5,1%	6,0%

Таблица 62.

КОЛКО ЧЕСТО ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА СТЕ ПОСЕТИЛИ ЛЕКАР ИЛИ ЛЕЧЕБЕН ЦЕНТЪР В ЗАТВОРА, ПРИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА, ПО ПОВОД ПСИХИЧЕСКИ ИЛИ ЕМОЦИОНАЛНИ ПРОБЛЕМИ?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образование	основно и незавършено средно образование	средно образование	по-високо от средно образование	
Нито веднъж	79,6%	82,7%	81,2%	78,8%	82,0%	79,3%	75,3%	77,6%	80,3%	80,6%	79,3%	79,8%
Веднъж	9,5%	7,1%	9,9%	9,6%	7,6%	9,9%	12,7%	10,5%	9,1%	8,9%	9,7%	9,4%
Два пъти	5,0%	5,1%	2,6%	5,0%	5,2%	6,1%	5,3%	5,2%	5,8%	4,5%	4,6%	5,0%
Три пъти	1,7%	1,0%	1,0%	2,2%	1,5%	1,7%	0,0%	1,5%	1,1%	2,1%	1,3%	1,6%
Повече от три пъти	4,2%	4,1%	5,2%	4,4%	3,7%	3,0%	6,7%	5,2%	3,7%	3,8%	5,1%	4,2%

Повече от половината (57,8%) от лишените от свобода твърдят, че не са им предписвани медикаменти през последните 12 месеца, при последното им посещение при лекар или в лечебен център извън затвора. 24,4% споделят, че са им предписвани медикаменти, а 17,7% заявяват, че през последните 12 месеца, извън затвора, не са посещавали лекар или лечебен център.

По отношение на демографските характеристики се наблюдава, че 32% от жените и 24% от мъжете твърдят, че при последното им посещение при лекар или в лечебен център извън затвора, са им предписвани медикаменти. При останалите, няма съществени отклонения от общото разпределение.

Данните са представени в Таблица 63.

56,9% от лишените от свобода твърдят, че не са им предписвани медикаменти през последните 12 месеца, при последното им посещение при лекар или в лечебен център в затвора, при настоящото им лишаване от свобода. 26,5% споделят, че са им предписвани медикаменти, а 16,5% заявяват, че през последните 12 месеца, в затвора (при настоящото лишаване от свобода), не са посещавали лекар или лечебен център.

По отношение на демографските характеристики се наблюдава, следното:

48% от жените и 57% от мъжете заявяват, че през последните 12 месеца, при последното им посещение при лекар или в лечебен център в затвора (по време на сегашното им лишаване от свобода), не са им предписвани медикаменти.

22% от жените и 16% от мъжете през последните 12 месеца не са посещавали лекари или лечебен център в затвора.

31% от затворниците на възраст 55 и повече години твърдят, че са им предписвани, а 52% от същата възрастова група не са им предписвани медикаменти през последните 12 месеца в настоящото място за лишаване от свобода.

63% от лишените от свобода с по-високо от средно образование заявяват, че не са им предписвани медикаменти, а 13% от тях твърдят, че не са посещавали лекар или лечебен център през последните 12 месеца в затвора, при настоящото си лишаване от свобода.

При останалите, няма съществени отклонения от общото разпределение.

Данните са представени в Таблица 64.

Таблица 63.

ПРЕДПИСВАЛИ ЛИ СА ВИ НЯКАКВИ МЕДИКАМЕНТИ ПРИ ПОСЛЕДНОТО ПОСЕЩЕНИЕ ПРИ ЛЕКАР ИЛИ ЛЕЧЕБЕН ЦЕНТЪР ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА ИЗВЪН ЗАТВОРА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавършено средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
Да	24,1%	31,6%	25,1%	22,2%	26,0%	25,4%	26,7%	27,4%	25,0%	22,1%	25,7%	24,4%
Не	58,1%	52,0%	57,6%	58,7%	57,9%	55,2%	57,3%	52,4%	58,7%	60,1%	58,6%	57,8%
Не съм посещавал лекар/лечебен център през посл. 12 месеца	17,8%	16,3%	17,3%	19,2%	16,2%	19,3%	16,0%	20,2%	16,3%	17,8%	15,6%	17,7%

Таблица 64.

ПРЕДПИСВАЛИ ЛИ СА ВИ НЯКАКВИ МЕДИКАМЕНТИ ПРИ ПОСЛЕДНОТО ПОСЕЩЕНИЕ ПРИ ЛЕКАР ИЛИ ЛЕЧЕБЕН ЦЕНТЪР ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА В ЗАТВОРА, ПРИ НАСТОЯЩОТО ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА?	ПОЛ		ВЪЗРАСТОВА ГРУПА					ОБРАЗОВАНИЕ				ОБЩО
	Мъж	Жена	до 24 години	от 25 до 34 години	от 35 до 44 години	от 45 до 54 години	на 55 и повече години	по-ниско от основно, вкл. без образова- ние	основно и незавършено средно образова- ние	средно образова- ние	по-високо от средно образова- ние	
1 Да	26,4%	29,6%	25,1%	26,4%	25,2%	28,5%	31,3%	28,7%	27,7%	25,1%	24,1%	26,5%
2 Не	57,4%	48,0%	59,2%	58,8%	56,7%	55,2%	52,0%	53,9%	53,4%	59,9%	63,3%	56,9%
3 Не съм посещавал лекар/лечебен център през посл. 12 месеца	16,2%	22,4%	15,7%	14,8%	18,1%	16,3%	16,7%	17,5%	18,9%	15,0%	12,7%	16,5%

66,7% от лишените от свобода споделят, че в случай на нужда имат достъп до здравна проверка при влизане в затвора. 70% от жените и 67% от мъжете, както и 74% от затворниците с по-високо от средно образование са на това мнение.

На второ място, но със значително по-малък дял затворниците твърдят, че имат достъп до материали за дезинфекция – 28,4%. Най-висок е дялът на лишените от свобода на възраст 55 и повече години и на тези с по-високо от средно образование, които твърдят, че имат достъп до материали за дезинфекция.

На трето, лишените от свобода твърдят, че имат достъп до консултиране, свързано с употребата на наркотични вещества (23,9%). 30% от жените и 24% от мъжете; 29% от тези на възраст до 24 години, както и 27% от затворниците с по-ниско от основно или без образование, са на това мнение.

42,1% от лишените от свобода твърдят, че нямат достъп до опиоидно субституиращо лечение (с метадон, субститол). 45% от затворниците на възраст 35-44 години, както и 45% от употребявалите наркотици споделят, че нямат достъп до опиоидно субституиращо лечение. Едва 14% от употребявалите наркотици заявяват, че имат достъп до такова лечение, а 42% не знаят.

40,4% от лишените от свобода смятат, че в настоящия затвор нямат достъп до това да им се предоставят стерилни игли и спринцовки. 52% от жените и 40% от мъжете, 45% от затворниците във възрастова група 45-54 години, 42% от тези с основно или незавършено средно образование, както и 41% от употребявалите смятат така. 49% от употребявалите не знаят дали имат достъп до стерилни игли и спринцовки.

39,9% твърдят, че нямат достъп до предоставяне на други стерилни материали за инжектиране. 43% от лишените от свобода на възраст от 45 до 54 години, 42% от тези с по-ниско от основно или без образование, както и 40% от употребявалите наркотици смятат така. 49% от употребявалите наркотици не знаят дали имат достъп до други стерилни материали за инжектиране.

Прави впечатление, че е висок дялът на много от услугите, до които лишените от свобода не знаят дали имат достъп. Най-често лишените от свобода не знаят дали имат достъп до:

- Лечение за ХИВ (51,1%). 52% от мъжете, 41% от жените, 59% от затворниците на възраст до 24 години, 55% от тези със средно образование, както и 53% от употребявалите наркотици смятат така.
- Лечение за хепатит С (48,3%). Половината от жените и 48% от мъжете, 56% от лишените от свобода на възраст до 24 години; 53% от тези с по-високо от средно образование, както и 48% от употребявалите наркотици са на това мнение.
- Ваксинация за хепатит В (47,9%). Половината от жените и 48% от мъжете, 57% от лишените от свобода на възраст до 24 години; 53% от тези с по-високо от средно образование, както и половината от употребявалите наркотици твърдят това.
- Детоксификация (47,7%). 53% от затворниците на възраст до 24 години; 49% от тези със средно образование, както и 46% от употребявалите наркотици мислят така.
- Предоставяне на стерилни игли/спринцовки (47,7%). 48% от мъжете и 37% от жените; 55% от лишените от свобода на възраст до 24 години; 55% от тези на възраст 55 и повече години; 50% от затворниците със средно образование, както и 49% от употребявалите наркотици имат такова мнение.

Данните за мнението на лишените от свобода за достъпа до услуги в настоящия затвор, са представени в Таблица 65.

Таблица 65.

В СЛУЧАЙ НА НУЖДА ИМАТЕ ЛИ ДОСТЪП ДО СЛЕДНИТЕ УСЛУГИ В НАСТОЯЩИЯ ЗАТВОР? (Отговор на всеки ред)	Имам достъп	Нямам достъп	Не знам
Здравна проверка при влизане в затвора	66,7	16,8	16,6
Материали за дезинфекция	28,4	35,6	35,9
Консултиране (свързано с употребата на наркотични вещества)	23,9	37,3	38,8
Скрининг (свързан с инфекциозни заболявания)	18,4	35,0	46,5
Лечение за Хепатит С	17,8	33,8	48,3
Предоставяне на презервативи	17,7	39,4	42,9
Ваксинация за Хепатит В	15,3	36,7	47,9
Детоксификация	14,7	37,6	47,7
Лечение за HIV	14,5	34,3	51,1
Опиоидно субституиращо лечение (с метадон, субститол)	14,0	42,1	43,9
Обучения за превенция на свръхдоза	13,3	39,4	47,3
Предоставяне на други стерилни материали за инжектиране	12,8	39,9	47,3
Предоставяне на стерилни игли/ спринцовки	11,9	40,4	47,7

Лишените от свобода смятат, че злоупотребяващите с наркотици, след освобождаване от местата за лишаване от свобода, в голяма и умерена степен имат нужда от:

- Подкрепа от страна на близките си – 80,6%;
- Добри приятели – 75,3%;

- Жилище и работа – 73,8%;
- Финансова подкрепа – 70,1%;
- Лекарско наблюдение и помощ – 62,6%;
- Индивидуална терапия и консултиране – 60,5%;
- Групова терапия – 56,5%.

Почти същото е и мнението на употребявалите наркотици по отношение на това от какво имат нужда злоупотребяващите с наркотици след като бъдат освободени от затвора.

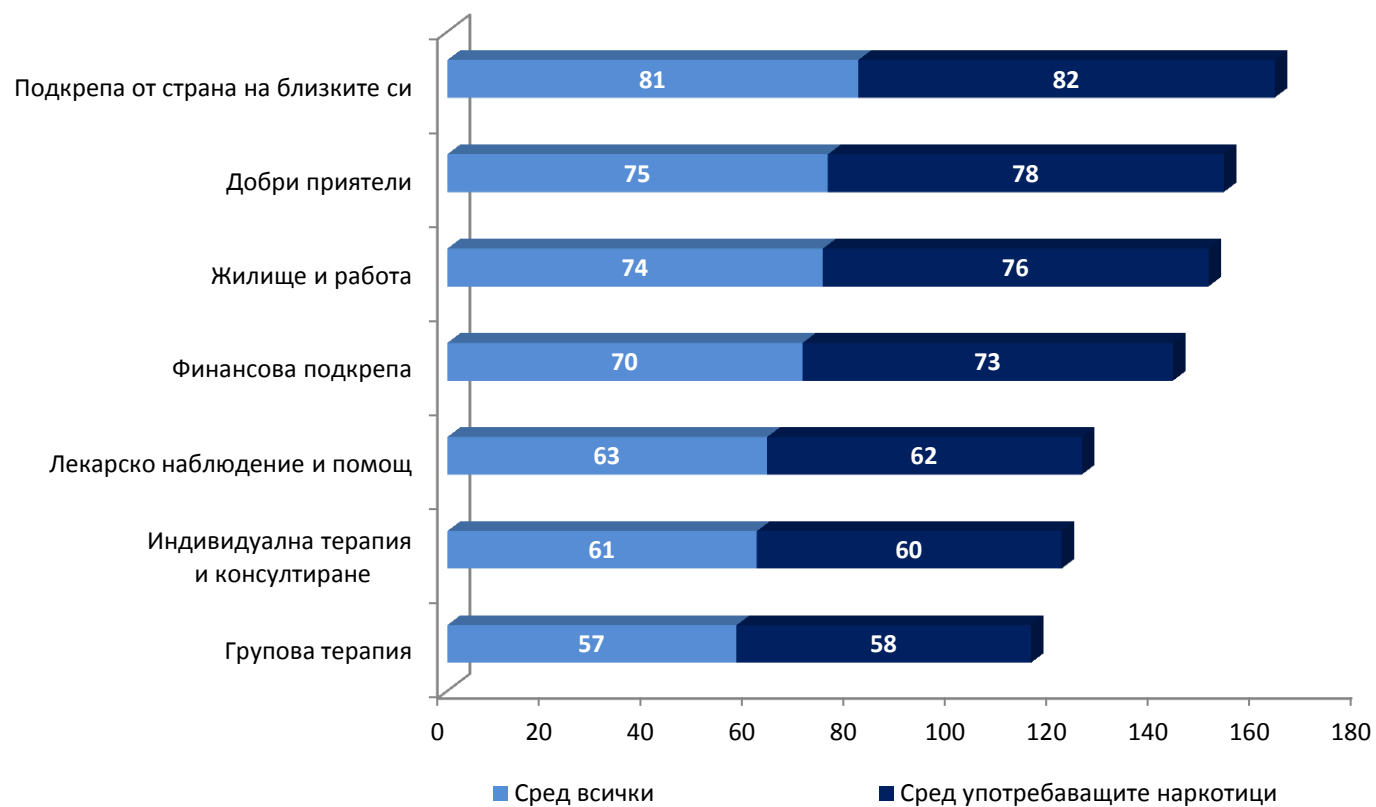
Прави впечатление, че класирайки по важност, лишените от свобода поставят на първите места подкрепа на близките и приятелите и едва на 5-та и 6-та позиция – лекарското наблюдение и помощ, и съответно индивидуалната терапия и консултация.

Данните са представени в Графика 5 и Таблица 66.

По отношение на демографските характеристики, може да бъде отбелязано следното:

83% от жените, 80% от мъжете, 83% от лишените от свобода на възраст 25-34 години, 82% от тези с по-високо от средно образование твърдят, че след освобождаване от местата за лишаване от свобода, злоупотребяващите с наркотици в голяма и умерена степен имат нужда от подкрепа от страна на близките; 80% от жените, 75% от мъжете, 79% от затворниците на възраст 55 и повече години; 80% от тези с по-високо от средно образование смятат, че злоупотребяващите имат нужда (в голяма или умерена степен) от подкрепата на приятели.

Графика 5. Според Вас до каква степен злоупотребяващите с наркотици имат нужда от следното след освобождаването им от местата за лишаване от свобода? (%)

Таблица 66.

СПОРЕД ВАС ДО КАКВА СТЕПЕН ЗЛОУПОТРЕБЯВАЩИТЕ С НАРКОТИЦИ ИМАТ НУЖДА ОТ СЛЕДНОТО СЛЕД ОСВОБОЖДАВАНЕТО ИМ ОТ МЕСТАТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА: (отговор на всеки ред)	В голяма степен	В умерена степен	В малка степен	Не мога да преценя
Подкрепа от страна на близките си	67,4	13,2	1,5	17,8
Жилище и работа	55,3	18,6	4,7	21,5
Добри приятели	55,1	20,2	4,4	20,3
Финансова подкрепа	44,7	25,4	8,2	21,8
Индивидуална терапия и консултиране	35,1	25,4	12,2	27,2
Групова терапия	33,6	22,9	9,9	33,6
Лекарско наблюдение и помощ	32,5	30,1	10,2	27,3

Лишените от свобода смятат, че има вероятност (в голяма или по-малка степен) след освобождаването си от мястото за лишаване от свобода, злоупотребяващите с наркотици:

- Да се върнат към употребата на наркотици – 76,8%;
- Да се ориентират към старото си обкръжение – 75,4%;
- Да извършат престъпление за набавяне на наркотици – 74,8%;
- Да имат допълнителни здравни усложнения – 70,4%;
- Да не могат да си намерят работа – 70,0%;
- Да не могат да създадат / съхранят семейство – 67,8%.

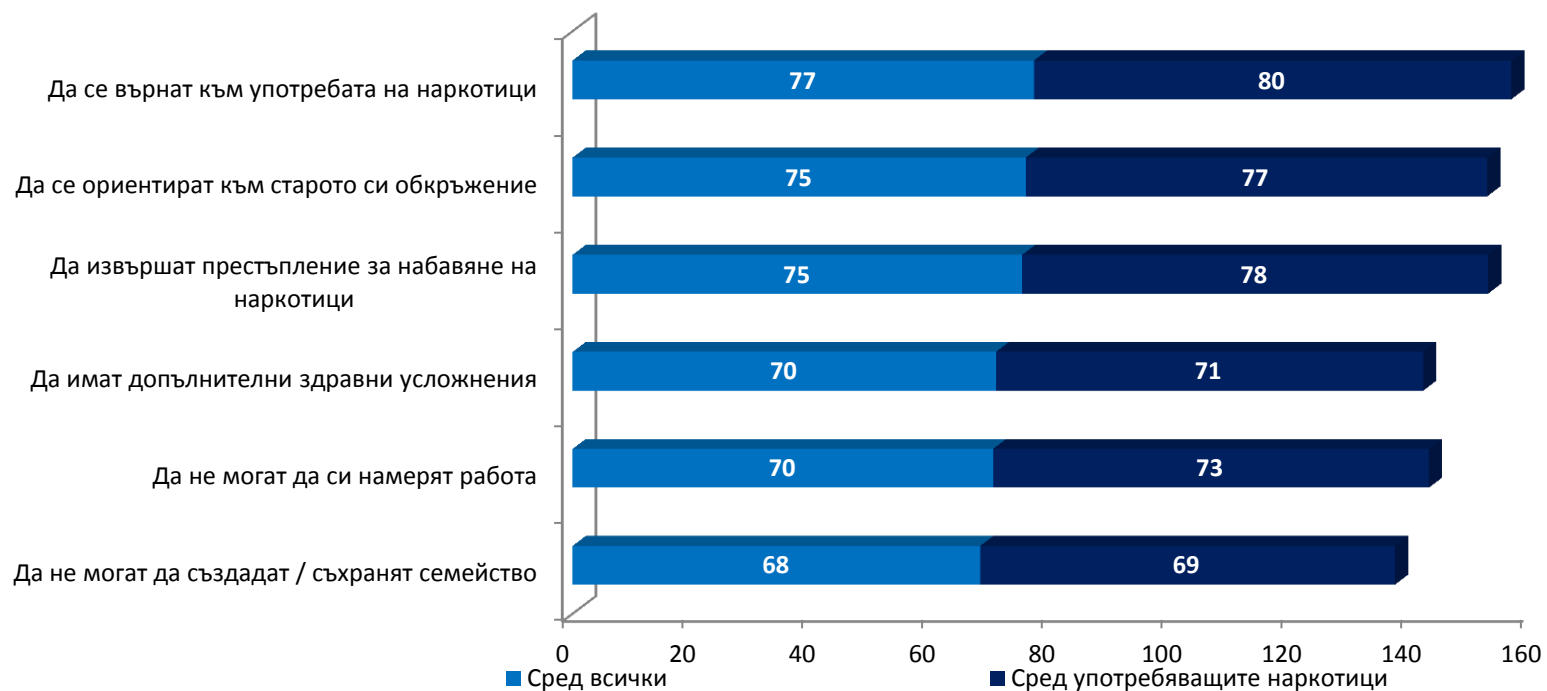
Идентично е мнението и на лишените от свобода, употребявали наркотици. Данните са представени в Графика 6 и Таблица 67.

По отношение на демографските характеристики, се наблюдава следното: 77% от мъжете, 77% от жените; 79% от лишените от свобода с по-високо от средно образование смятат, че има вероятност (в голяма или по-малка степен) след освобождаването си от мястото за лишаване от свобода, злоупотребяващите с наркотици да се върнат към употребата на наркотици.

76% от мъжете и 69% от жените, 79% от лишените от свобода на възраст 55 и повече години; 78% от тези със средно образование мислят, че има вероятност (в голяма или по-малка степен) след освобождаването си от мястото за лишаване от свобода, злоупотребяващите с наркотици да се ориентират към старото си обкръжение.

89% от жените и 75% от мъжете; 77% от лишените от свобода на възраст 35-44 години; 76% от тези с по-ниско от основно или без образование и 76% със средно образование твърдят, че има вероятност (в голяма или по-малка степен) след освобождаването си от мястото за лишаване от свобода, злоупотребяващите с наркотици да извършат престъпление за набавяне на наркотици.

Графика 6. Според Вас, каква е вероятността след освобождаването им лишените от свобода, които злоупотребяват с наркотици да извършат следното: (%)

Таблица 67.

СПОРЕД ВАС КАКВА Е ВЕРОЯТНОСТТА СЛЕД ОСВОБОЖДАВАНЕТО ИМ ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА, КОИТО ЗЛОУПОТРЕБЯВАТ С НАРКОТИЦИ: (отговор на всеки ред)	Вероятността е голяма	Има такава вероятност	Не е възможно	Не мога да преценя
Да се върнат към употребата на наркотици	51,5	25,3	3,4	19,8
Да се ориентират към старото си обкръжение	44,3	31,2	5,7	18,9
Да извършат престъпление за набавяне на наркотици	41,5	33,3	4,5	20,7
Да не могат да си намерят работа	41,3	28,7	8,0	22,0
Да имат допълнителни здравни усложнения	36,5	33,9	3,0	26,6
Да не могат да създадат / съхранят семейство	35,3	32,6	7,8	24,4

VI. Характеристики на изследваната съвкупност

1. Пол

Пол	Брой	Процент
Мъж	1911	95,1
Жена	98	4,9
Общо	2009	100,0

2. Възрастова група

Възрастова група	Брой	Процент
До 24 години	191	9,5
От 25 до 34 години	595	29,6
От 35 до 44 години	674	33,5
От 45 до 54 години	362	18,0
На 55 и повече години	150	7,5
Без отговор	37	1,8
Общо	2009	100,0

3. Образование

Образование	Брой	Процент
По-ниско от основно или без образование	401	20,0
Основно и незавършено средно образование	624	31,1
Средно образование	706	35,1
По-високо от средно образование	237	11,8
Без отговор	41	2,0
Общо	2009	100,0

4. Етническа принадлежност

Етническа принадлежност	Брой	Процент
Българин/ Българка	1413	70,3
Турчин/ Туркиня	188	9,4
Ром/ Ромка	352	17,5
Друго	18	0,9
Без отговор	18	0,9
Не се самоопределя	20	1,0
Общо	2009	100,0

5. Държава на раждане

Държава на раждане	Брой	Процент
България	1966	98,1
Друга държава	39	1,7
Без отговор	4	0,2
Общо	2009	100,0

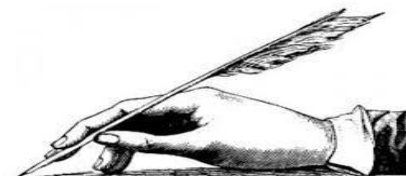
6. Семейно положение

Семейно положение	Брой	Процент
Женен/ Омъжена	507	25,2
Неженен/ неомъжена	728	36,2
Разведен/ а	271	13,5
Вдовец/ вдовица	55	2,7
Живее с партньор/ партньорка на съпругески начала	417	20,8
Без отговор	31	1,5
Общо	2009	100,0

7. Затвор, в който се изтърпява наказанието

Затвор	Брой	Процент
Белене	164	8,2
Бобов дол	153	7,6
Бургас	192	9,6
Варна	193	9,6
Враца	219	10,9
Ловеч	81	4,0
Пазарджик	115	5,7
Плевен	135	6,7
Пловдив	236	11,7
Сливен	98	4,9
София	172	8,6
Стара Загора	251	12,5
Общо	2009	100,0

VII. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

VII.1. Основни изводи

➤ 90% от лишените от свобода в България са осъдени, 4% са обвиняеми, 6% – подсъдимни;

➤ Лицата, лишени от свобода, са в настоящото място за лишаване от свобода (към момента на попълване на анкетата), както следва: 70% са за престъпление, което не е свързано с наркотици, 30% са за престъпления, свързани с наркотиците (23% са по чл. 354а и 354в от Наказателния кодекс (НК), 7% – по чл. 242, ал. 2-3 от НК).

➤ 19% от лишените от свобода в България, пребивават по-малко от 6 месеца в настоящото място за лишаване от свобода за провинението, което в момента излежават (към датата на попълване на анкетата); 26% – пребивават от 6 месеца до 1 година; 1/3 – от 1 година и 1 месец до 5 години; 22% са повече от 5 години в настоящото място за лишаване от свобода за провинението, което в момента излежават.

➤ 53% от лишените от свобода са били веднъж или повече от веднъж в местата за лишаване от свобода преди настоящото си провинение (19% са били веднъж; 24% – от два до 5 пъти; 10% – повече от 5 пъти). 47% от лишените от свобода нито веднъж на не са били в затвор преди настоящото си провинение.

➤ Средната продължителност на пребиваване в местата за лишаване от свобода на лишените от свобода е 6 години и 7 месеца.

- Първите 3 най-големи проблема в затворите, съгласно мнението на лишените от свобода са:
  - Зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или най-често, не получават адекватно лечение (34%).
  - Зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или най-често, са негативно оценявани от администрацията (28%).
  - Зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, често или най-често, имат проблем с това, че е прекъсван контакт с близките им (23%).
- Прави впечатление високият дял на лишените от свобода, които не могат да преценят кои са проблемите, които имат зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода.
- 35% от лишените от свобода смятат, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода, в най-голяма степен се нуждаят от лекарски грижи и лечение в затвора. 26% смятат, че зависимите от наркотици в местата за лишаване от свобода в най-голяма степен се нуждаят от лекарски грижи и лечение извън затвора. С равни дялове – 19% са мненията на лишените от свобода, че зависимите от наркотици, които са в затвор, се нуждаят от индивидуална, съответно груповата терапия.
- Употребявалите наркотици в местата за лишаване от свобода смятат, че най-много се нуждаят от: лекарски грижи и лечение в затвора (34%) и извън затвора (27%), и от индивидуална терапия (24%).
- Неупотребявалите наркотици мислят, че употребявалите наркотици в местата за лишаване от свобода, най-много се нуждаят от: лекарски грижи и лечение в затвора (36%) и извън затвора (26%), и от строга изолация, за да спрат да използват наркотици (19%).

- Приблизително 60% от лишените от свобода смятат, че е възможно нелегалното внасяне и употребата на наркотици в затворите.
- Лишените от свобода посочват следните начини, по които биха могли нелегално да се внасят и употребяват наркотици в затворите (първите 5 с най-високи дялове):
  - Чрез търговия в местата за лишаване от свобода – 21%. 21% от мъжете и 9% от жените смятат така.
  - Чрез внасяне от посетители – 21%. 21% от мъжете и 13% от жените са на това мнение.
  - Чрез персонала на затвора – 17%. 18% от мъжете и 9% мислят така.
  - Самите лишени от свобода ги внасят – 14%. 14% от мъжете и 9% от жените декларират това.
  - Чрез различни възмездни услуги – 12%.
  - 30% от лишените от свобода не могат да преценят.
- 78% от лишените от свобода в България, пушат или са пушили цигари.
- 71% от употребявалите наркотици и 25% от неупотребявалите са пушили цигари пред последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода; 83% от употребявалите и 63% от неупотребявалите са пушили цигари през последните 12 месеца.
  - 74% от мъжете и 93% от жените са пушили в 20 и повече дни.
  - Всички пушили някога цигари лишени от свобода на възраст 55 или повече години, 80% от затворниците на възраст 35-44 години и 79% от тези на възраст 45-54 години са пушили в 20 и повече дни.
  - 53% от лишените от свобода, които пушат цигари, в периода, в който са в затвор (настоящия или друг), са пушили цигари през последните 30 дни в този затвор. 89% са пушили през последната година.

- 79% от лишените от свобода, които пушат цигари, са пушили цигари в този затвор в 20 и повече дни през последните 30 дни.
- Средната възраст, на която лишените от свобода са пушили за първи път е 13 години и 8 месеца.
- 29% от лишените от свобода, които са пушили през последните 30 дни (считано от датата на попълване на анкетата), са пушили около 1 пакет на ден. 21% са пушили около половин пакет на ден.
- 72% от лишените от свобода в затворите в България споделят, че са пили алкохол извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода.
- 44% от тези, които са лишени от свобода не повече от 1 година и са употребявали алкохол извън затвора през последните 30 дни, преди настоящото лишаване от свобода, са пили алкохол между 10 и 19 дни преди настоящото влизане в затвора.
- 78% от лишените от свобода, които пият алкохол, в периода, в който са в затвор (настоящия или друг), са пили алкохол през последната 1 година в настоящия затвор.
- 91% от пилите някога алкохол лишени от свобода на възраст 55 и повече години, 88% от тези на възраст от 45-54 години, 71% от затворниците на възраст до 24 години, са пили алкохол в настоящия затвор през последната 1 година.
- 72% от лишените от свобода, които пият алкохол, са пили алкохол в този затвор в 7-9 дни през последните 30 дни.
- 99% от пилите някога алкохол лишени от свобода, са го направили за първи път извън затвор.
- Средната възраст, на която лишените от свобода са употребили алкохол за първи път е 14 и 6 месеца.
- В ден, когато пият, 35% лишените от свобода споделят, че пият около 50 грама концентрат или 1 чаша вино, или 1 бира; 12% пият около 100 грама

концентрат или 2 чаши вино, или 2 бири; 12% пият около 100 грама концентрат или 2 чаши вино, или 2 бири.

➤ 39% от лишените от свобода в България са употребявали наркотици извън затвора, преди настоящото лишаване от свобода.

➤ Лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си, по демографски профил са:

- 40% от мъжете и 28% от жените.
- 53% от затворниците на възраст до 24 години, 49% от тези на възраст 25-34 години, 41% от лишените от свобода на възраст 35-44 години, 21% от тези на възраст 45-54 години и 20% от затворниците на възраст 55 и повече години.

- 34% от лишените от свобода с по-ниско от основно или без образование, 38 от тези с основно и незавършено средно образование, 42% от затворниците със средно образование, 45% от тези с по-високо от средно образование.

➤ 85% от затворниците, които някога са употребявали наркотици, са употребявали марихуана преди затвора, като 43% от тях са употребявали през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

➤ 51% от лишените от свобода, които са употребявали някога наркотици, са употребявали амфетамини преди затвора, като 18% от тях са правили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

➤ 49% от лишените от свобода, които са употребявали някога наркотици, са употребявали кокаин на прах преди затвора, като 16% от тях са го правили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

➤ 48% от лишените от свобода, които употребявали някога наркотици, са употребявали метамфетамини преди затвора, като 20% от тях са го правили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

➤ 43% от лишените от свобода, които са употребявали някога наркотици, са употребявали хашиш преди затвора, като 15% от тях са го правили през последните 30 дни преди настоящото лишаване от свобода.

➤ Лишените от свобода, които са употребявали някога наркотици, употребяват вещества от следните групи наркотици:

- 86% – от групата на канабиса;
- 74% – от групата на стимулантите;
- 35% – от групата на халюциногените;
- 31% – от групата на опиоидите;
- 19% – от групата на хипнотиците и седативите;
- 18% – от групата на синтетичните канабиноиди;
- 12% – от групата на инхалантите;
- 11% – от групата на синтетични катиони;
- 10% – от групата на анаболните стероиди.

➤ 48% от затворниците твърдят, че веднъж или повече от веднъж, в следствие на употребата на наркотици, са имали проблеми с полицията; 39% са имали семейни проблеми; 33% – проблеми в отношения с другите хора; 23% са имали здравословни проблеми, 15% – сексуални проблеми.

➤ 11% от лишените от свобода споделят, че извън затвора са изпадали в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на наркотични вещества, независимо дали са употребявали опиоиди или други вещества, а 4% от тях твърдят, че са изпадали в състояние на свръхдоза в затвора, при сегашното си лишаване от свобода.

➤ 9% от лишените от свобода, когато са били извън затвора, са изпадали в състояние на свръхдоза, вследствие на употребата на опиоиди,

при което се е налагало да получат професионална медицинска помощ, а приблизително 6% – във връзка с употребата на други наркотични вещества.

➤ В затвора, при настоящото си лишаване от свобода, в състояние на свръхдоза вследствие на употребата на опиоиди, при което се е налагало да получат професионална медицинска помощ, са изпадали 3% от лишените от свобода, а 2% – вследствие употребата на други наркотични вещества.

➤ 25% от затворниците, които употребяват наркотици, са употребявали инжекционно наркотици поне веднъж в живота си, независимо дали това се е случило извън или в затвора.

➤ 6% от лишените от свобода, които употребяват наркотици заявяват, че веднъж или повече пъти са употребявали наркотици инжекционно в затвора, при настоящото влизане.

➤ Половината от лишените от свобода, които поне веднъж при настоящото лишаване от свобода, са употребявали инжекционно наркотици твърдят, че са споделяли с друг/ други затворници игли, 44% – спринцовки, 40% – други пособия.

➤ 20,5% от лишените от свобода, които поне веднъж в живота си са употребявали инжекционно наркотик, независимо дали това се е случило извън или в затвора, споделят, че са използвали игла, спринцовка или друг прибор, която/ който е употребяван/а преди тях от приятел; 20% – са използвали игла, спринцовка или друг прибор, употребявани преди това от техен сексуален партньор; 39% от затворниците твърдят, че никога не са използвали употребявани прибори.

➤ 60% от всички лишени от свобода декларират, че някога са си правили една или повече татуировки.

- 48% са си правили татуировка някога, извън затвора. 13% са си правили татуировка в настоящия затвор, а 8% – в друг затвор.
- 89% от лишените от свобода никога не са се тествали за ХИВ извън затвора. 10% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 90% от лишените от свобода никога не са се тествали за ХИВ в затвора, в периода на настоящото лишаване от свобода. 8% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 92% от лишените от свобода никога не са се тествали за ХИВ в друг затвор. 6% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 90% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит В извън затвора. 9% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 91% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит В в затвора, при настоящото си лишаване от свобода. 7% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 93% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит В в друг затвор. 5% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 90% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит С извън затвора. 8% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 91% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит С в затвора, при настоящото си лишаване от свобода. 6% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 93% от лишените от свобода никога не са се тествали за хепатит С в друг затвор. 5% са се тествали и резултатът е бил отрицателен.
- 11% от лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си, са били или към момента са в програма за опиоидно субституиращо лечение (метадон или субститол) в затвора, по време на настоящото или предишно лишаване от свобода.

- 7% от лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си, са били или към момента са в програма за друго лечение (извън опиоидно субституиращо лечение) в затвора, по време на настоящото или предишно лишаване от свобода.
- 83% от лишените от свобода, които са употребявали наркотици поне веднъж в живота си заявяват, че не са се лекували по повод на употребата на наркотици.
- 77% от лишените от свобода не са посещавали през последните 12 месеца лекар или лечебен център извън затвора, по повод на техни психически или емоционални проблеми.
- 80% от затворниците не са посещавали през последните 12 месеца лекар или лечебен център в затвора, по повод на техни психически или емоционални проблеми.
- 58% от лишените от свобода твърдят, че не са им предписвани медикаменти през последните 12 месеца, при последното им посещение при лекар или в лечебен център извън затвора.
- 57% от лишените от свобода твърдят, че не са им предписвани медикаменти през последните 12 месеца, при последното им посещение при лекар или в лечебен център в затвора, при настоящото им лишаване от свобода.
- Първите три услуги, до които лишените от свобода имат достъп в случай на нужда, са:
  - Здравна проверка при влизане в затвора – 67%;
  - Материали за дезинфекция – 28%;
  - Консултиране, свързано с употребата на наркотични вещества – 24%.

➤ Лишените от свобода смятат, че злоупотребяващите с наркотици, след освобождаване от местата за лишаване от свобода, в голяма и умерена степен имат нужда от:

- Подкрепа от страна на близките си – 81%;
- Добри приятели – 75%;
- Жилище и работа – 74%;
- Финансова подкрепа – 70%;
- Лекарско наблюдение и помощ – 63%;
- Индивидуална терапия и консултиране – 61%;
- Групова терапия – 57%.

➤ Лишените от свобода смятат, че има вероятност (в голяма или по-малка степен) след освобождаването си от мястото за лишаване от свобода, злоупотребяващите с наркотици:

- Да се върнат към употребата на наркотици – 77%;
- Да се ориентират към старото си обкръжение – 75%;
- Да извършат престъпление за набавяне на наркотици – 75%;
- Да имат допълнителни здравни усложнения – 70%;
- Да не могат да си намерят работа – 70%;
- Да не могат да създадат/съхранят семейство – 68%.

VII.2. Основни препоръки

⇒ Предвид това, че е много висок дялът на лишените от свобода, които не са тествани в местата за лишаване от свобода за ХИВ, хепатит В и хепатит С, препоръчваме периодично да има кампании за тестване и превенция на тези заболявания.

⇒ Данните сочат, че значителен дял (83%) от лишени от свобода употребявали наркотици не са се включвали в програми за лечение, препоръчваме включването на повече употребяващи наркотици в тези програми.

⇒ Препоръчваме достъп на лишените от свобода до повече здравни услуги в затворите.